

**Zavod
Republike
Slovenije
za šolstvo**

Poljanska cesta 28
1000 Ljubljana
T 01 30 05 100
F 01 30 05 199
www.zrss.si

Datum: 25.1.2011

ZAKLJUČNO POROČILO

Projekta:

**Sporazumevanje v tujih jezikih / Uvajanje tujega jezika (UTJ) in jezikovnega /
medkulturnega uzaveščanja (JiMU) v prvo vzgojnoizobraževalno obdobje OŠ
(1.4.2008 - 31.8.2010)**

Poročilo pripravili nosilki projekta:

Mag. Katica Pevec Semec, Zavod RS za šolstvo

Dr. Karmen Pižorn, Docentka za didaktiko angleščine, Univerza v Ljubljani

Pedagoška fakulteta Ljubljana

Ljubljana, januar, 2011

Kazalo

1. UVOD.....	3
Utemeljitev uvajanja projekta	3
Podatki o trajanju izvajanja projekta.....	3
Podatki o sodelujočih	4
Opredelitev ciljev, izboljšav in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev	6
Opis kvantitativnih in kvalitativnih ciljev projekta	6
Opis ciljev in kriterijev.....	7
2. METODE RAZISKOVANJA.....	12
2.1 Vprašalnik UTJ-JIMU	12
2.2 Vprašalnik za učence o motiviranosti za učenje tujih jezikov	13
2.3 Vprašalnik za starše	15
2.4 Raziskava jezikovnega napredka učencev na zgodnji stopnji s standardiziranimi testi	16
2.5 Opazovanje neposredne učne prakse na začetku projekta (opazovalni list)	21
2.6 Portfolijo učitelja	22
2.7 Opazovanje neposredne učne prakse ob zaključku projekta.....	24
3. REZULTATI	28
3.1 CILJ 1	28
3.2 CILJ 2	30
3.2.1 Ugotovitve posnetka stanja na začetku projekta	30
3.2.2. Ugotovitve opazovanja obstoječe prakse na začetku projekta	32
3.2.3 Koncept poučevanja tujih jezikov na zgodnji stopnji	34
<i>Vsebine učenja/poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu</i>	<i>35</i>
<i>Metode učenja/poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu</i>	<i>36</i>
<i>Vrednotenje učenja in poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu</i>	<i>36</i>
3.2.4 Osnutek učnega načrta	37
3.3 CILJ 3	38
3.4 CILJ 4	40
3.5 CILJ 5	43
3.6 CILJ 6	45
3.7 CILJ 7	49
3.8 CILJ 8	50
3.9 CILJ 9	50
3.10 CILJ 10_dodani.....	52
4. SKLEPI IN PREDLOGI	53
4.1 povzetek ugotovitev za vsak zastavljen cilj izboljšav	53
Povzetek ugotovitev kot podlaga pri uvajanju tujega jezika v 1. VIO	57

5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH.....	58
6. VIRI	59
7. PRILOGE.....	60

1. UVOD

Utemeljitev uvajanja projekta

V slovenskem šolskem prostoru imamo dolgo tradicijo učenja in poučevanja tujih jezikov v otroštvu. Predvsem se ta nanaša na posebnosti na narodnostno mešanih okoljih slovenske Istre in Prekmurja. Ne smemo pa zanemariti tudi številnih nacionalnih in mednarodnih projektnih dogajanj, ki so bili pomembni mejniki pri spodbujanju in razvijanju šolske prakse na področju zgodnjega učenja in poučevanja tujih jezikov, vendar žal niso presegli projektne delovanja. Več v monografiji (Pižorn, et al, 2009).

Kljub zgoraj opisanim dejstvom, lahko ugotovimo, da so šele v letu 2008 stekle resnejše priprave na sistemsko urejanje zgodnejšega učenja in poučevanja tujih jezikov pri nas (v 1. triletju OŠ). To potrjuje projekt *Sporazumevanje v tujih jezikih / Uvajanje tujega jezika (UTJ) in jezikovnega / medkulturnega uzaveščanja (JiMU) v prvo vzgojnoizobraževalno obdobje OŠ*, ki je potekal v sklopu Evropskih strukturnih skladov, Ministrstva za šolstvo in šport ter Zavoda RS za šolstvo z namenom:

- pripraviti in poskusno spremljati določene že uveljavljene in razširjene modele uvajanja *tujega jezika (TJ)* in *jezikovnega in medkulturnega uzaveščanja (JiMu)* v prvo vzgojno izobraževalno obdobje (1. VIO¹) ter
- ugotoviti in predlagati pogoje za pedagoško učinkovito uvajanje prvega tujega jezika v širšo prakso.

Podatki o trajanju izvajanja projekta

Začetek projekta 1.4.2008, zaključek 31.8.2010.

¹ Od tu dalje 1. VIO.

Podatki o sodelujočih

Projektna skupina je bila oblikovana iz strokovnih sodelavcev ter učiteljev osnovnih šol.

Strokovno skupino je sestavljalo 11 priznanih slovenskih strokovnjakinj in strokovnjakov s področja različnih jezikov, psihologije, pedagogike in drugih ved, ter iz različnih slovenskih univerz in fakultet:

- Univerza v Ljubljani (Filozofska in Pedagoška Fakulteta):
Dr. Karmen Pižorn, dr. Mateja Fojkar Dagarin, dr. Mojca Juriševič, dr. Janez Skela, dr. Meta Lah; dr. Mihaela Knez; mag. Soča Fidler;
- Univerza v Mariboru (Filozofska in Pedagoška fakulteta)
Dr. Alja Lipavc Oštir, dr. Saša Jazbec, dr. Mihaela Brumen;
- 13 svetovalcev in svetovalcev Zavoda RS za šolstvo
Neva Šečerov, Fanika Fras Berro, Barbara Lešničar, Simona Cajhen, Maria Pisnjak, mag. Nada Holc, dr. Aco Cankar, dr. Fani Nolimal, mag. Darinka Ložar, Dr. Sergio Crasnich; Mira Hedžet, Tomi Deutsch mag. Katica Pevec Semec
- 1 metodolog projekta: dr. Janez Vogrinc ter
- 1 recenzentka: prof. dr. Lucija Čok
- 4 mednarodni konzultenti: prof. dr. Richard Johnstone (Škotska, Velika Britanija), dr. Cristine Le Pape Racine (Švica), prof. dr. Hugo Baetens Beardsmore (Belgija), dr. Do Coyle (Velika Britanija), Carol Read (Španija/Velika Britanija)

Projektno skupino učiteljev so predstavljale šole in učitelji, ki so se odzvali vabilu k sodelovanju, objavljeno maja 2008 na spletni strani Zavoda RS za šolstvo, s katerim smo nagovorili šole in učitelje, ki so že imeli določene izkušnje z zgodnejšim poučevanjem in učenjem tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole ter učitelje, ki so imeli izkušnje z jezikovnim in medkulturnim uzaveščanjem in so bili člani projekta *Vrata v jezike (Ja ling)*. Vabilu se je odzvalo več kot 70 zainteresiranih učiteljev, med katerimi smo v prvem letu projekta izbrali 46 učiteljev iz 36 osnovnih šol. V drugem letu projekta so odstopile 4 šole oziroma 7 učiteljev, priključilo pa se je 13 novih šol, oziroma 19 novih učiteljev ter pet novih učiteljev iz šol iz prvega leta projekta. Projektna skupina v drugem letu je bila oblikovana iz 43 osnovnih šol in 62 učiteljev. Tabela 1 prikazuje imena in število šol, ki so bile vključene v prvo oziroma drugo leto projekta.

	Ime OŠ	1. leto projekta Šol.l. 2008-09		2. leto projekta Šol.l. 2009 -10	
		Vključenost	Skupno št. učiteljev	Vključenost	Skupno št. učiteljev
1.	OŠ A. T. Linhart Radovljica	✓	1	✓	1
2.	OŠ Apače	✓	2	✓	2
3.	OŠ Bičevje, Ljubljana	✓	2	-	-
4.	OŠ Blanca	✓	1	✓	1
5.	OŠ Braslovče	✓	1	✓	1
6.	OŠ Brežice	✓	1	✓	2
7.	OŠ Brinje Grosuplje	✓	1	✓	2
8.	OŠ Cvetka Golarja, Škofja Loka	✓	1	✓	1
9.	OŠ Davorina Jenka Cerklje	✓	1	✓	1
10.	OŠ Elvire Vatovec, Koper	✓	2	✓	2
11.	OŠ Franja Malgaja Šentjur	✓	2	-	-
12.	OŠ Grad	✓	1	✓	1
13.	OŠ Gustava Šiliha Laporje	✓	1	✓	1
14.	OŠ I. Murska Sobota	✓	1	✓	1
15.	OŠ II. Murska Sobota	✓	3	✓	3
16.	OŠ Ivana Kavčiča, Izlake	✓	1	-	-
17.	OŠ Janka Padežnika, Maribor	✓	1	✓	2
18.	OŠ Kolezija Ljubljana	✓	2	✓	1
19.	OŠ Majde Vrhovnik, Ljubljana	✓	1	✓	1
20.	OŠ Otočec	✓	1	✓	1
21.	OŠ Planina pri Sevnici	✓	1	-	-
22.	OŠ Preska Medvode	✓	1	✓	1
23.	OŠ Rače	✓	1	✓	2
24.	OŠ Rodica	✓	1	✓	1
25.	OŠ Slave Klavore, Maribor	✓	1	✓	1
26.	OŠ Staneta Žagarja, Lipnica, Kropa	✓	1	✓	2
27.	OŠ Šalovci	✓	1	✓	1
28.	OŠ Škofja Loka mesto	✓	1	✓	1
29.	OŠ Šmartno pri Slovenj Gradcu	✓	1	✓	1
30.	OŠ Valentina Vodnika, Ljubljana	✓	1	✓	1
31.	OŠ Velika Dolina, Jesenice na Dolenjskem	✓	1	✓	1
32.	OŠ Vojnik	✓	1	✓	2
33.	OŠ Vransko Tabor	✓	2	✓	2
34.	OŠ Zadobrova, Ljubljana	✓	3	✓	3
35.	OŠ Primoža Trubarja Velike Lašče	✓	1	-	-
36.	OŠ dr. Ivan prijatelj, Sodražica	✓	1	-	-
37.	Britanska mednarodna šola Ljubljana	-	-	✓	1
38.	OŠ Ketteje Murna Ilirska Bistrica	-	-	✓	1
39.	OŠ Križe	-	-	✓	1
40.	OŠ Polzela	-	-	✓	1
41.	OŠ Ivana Cankarja Ljutomer	-	-	✓	2
42.	OŠ Gornja Radgona	-	-	✓	2
43.	Zavod za slepo in slabovidno mladino LJ	-	-	✓	1
44.	OŠ Orehek Kranj	-	-	✓	3
45.	OŠ Preserje pri Radomljah	-	-	✓	2
46.	OŠ Antona Ukmarja Koper	-	-	✓	1
47.	OŠ Koper	-	-	✓	1
48.	OŠ Pod Goro, Slovenske Konjice	-	-	✓	1
49.	OŠ Slovenj Gradec	-	-	✓	2

Tabela 1: Šole, ki so sodelovale v prvem in drugem letu projekta

Opredelitev ciljev, izboljšav in kriterijev za ugotavljanje doseganja teh ciljev

Opis kvantitativnih in kvalitativnih ciljev projekta

Projekt z naslovom *Uvajanje tujega jezika in medkulturnega/medjezikovnega ozaveščanja v prvo vzgojnoizobraževalno obdobje OŠ*, je imel naslednje cilje:

1. utemeljiti smiselnost in koristnost učenja/poučevanja tujih jezikov v otroštvu z najnovejšimi spoznanji za slovenski šolski prostor,
2. pripraviti strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v 1. VIO ter omogočiti vsem učencem, ne glede na njihov socialni ali družbeni status, učenje tujih jezikov že od vstopa v šolo (doseganje cilja M+2),
3. obogatiti osnovnošolski kurikulum z integriranim poučevanjem tujih jezikov in vnosom večjezične in interkulturene dimenzije,
4. razvijati in spodbujati zanimanje za večjezičnost in dvojezičnost otrok priseljencev,
5. razvijati in spodbujati interkulturno vzgojo z izgrajevanjem jezikovnih/medkulturnih zmožnosti,
6. razvijati in spodbujati inovativni in raziskovalni pristop k učenju in poučevanju jezikov z osredinjenostjo na učenca,
7. razvijati in spodbujati didaktične usposobljenosti učiteljev za zgodnje poučevanje jezikov,
8. razvijati zmožnosti za snovanje in vrednotenje gradiv za zgodnje jezikovno/medkulturno ozaveščanje in učenje,
9. razvijati in spodbujati zmožnosti za refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo.

Opis ciljev in kriterijev

CILJI	KRITERIJI za ugotavljanje doseganja ciljev	
	Kazalniki	Obrazložitev kazalnikov
1. CILJ: utemeljiti smiselnost in koristnost učenja/poučevanja tujih jezikov v otroštvu z najnovejšimi spoznanji za slovenski šolski prostor	Strokovne podlage in mednarodne primerjave	Pregled in analiza aktualnih mednarodnih in domačih raziskav o učenju in poučevanju tujih jezikov in jezikovnega ozaveščanja mlajših otrok (6 - 9. let), analiza stanja v EU dokumentih in priprava strokovnih izhodišč v podporo opredelitve problema zgodnjega učenja tujih jezikov. Pregledanih 177 različnih strokovnih virov (tujih in domačih avtorjev). Več v monografiji: Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole. Vir: http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf
2. CILJ pripraviti strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v 1. VIO ter omogočiti vsem učencem, ne glede na njihov socialni ali družbeni status, učenje tujih jezikov že od vstopa v šolo (doseganje cilja M+2)	Metodologija projekta - instrumentarij za izvedbo posnetka stanja obstoječe prakse - didaktični koncept	Priprava različnih instrumentov za izvedbo posnetka stanja šol v projektu: - Vprašalnik za starše - Vprašalnik za učence - Vprašalnik za učitelje - Portfolijo za učitelje - Test jezikovnega napredka učencev - Opazovalni list Več v viru : Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole.st. 16-90. Vir:http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf Oblikovanje didaktičnega koncepta ZTJP (zgodnje tujejezikovno poučevanje). Več v monografiji: Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje

	- osnutek učnega načrta	tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole, str. 110. Vir: http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf Strokovna preučitev obstoječih in posodobljenih učnih načrtov za 1. VIO z vidika ustreznosti uvajanja tujega jezika in stičnih točk z drugimi predmetnimi področji. Izdelava Osnutka učnega načrta za zgodnje poučevanje tujih jezikov (februar 2009). Več v monografiji: Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole, Zgledi Clila; str.7 -38 Vir: http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf
3. CILJ obogatiti osnovnošolski kurikulum z integriranim poučevanjem tujih jezikov in vnosom večjezične in interkulture dimenzije	Izpeljava postopkov, potrebnih za umestitev projekta v šolski kurikulum. Opredelitev problemov in izbira metodologije, sprotna in delna evalvacija projekta	Priprava strokovnega Elaborata za Ministrstvo za šolstvo in šport (poslan na MŠŠ januarja 2008). Sprotno dopolnjevanje Elaborata glede na dodatne pobude s strani MŠŠ (več kot 5 delovnih srečanj). Priprava predloga za uvedbo poskusa <i>Uvajanje tujega jezika v 1. VIO osnovne šole</i> (poslan na MŠŠ, oktobra 2009). V Elaboratu in Predlogu za pripravo poskusa je predstavljena časovna in vsebinska razgraditev uvajanja v obliki poskusa. Več v viru: http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf
4. CILJ razvijati in spodbujati zanimanje za večjezičnost in dvojezičnost otrok priseljencev	Oblikovanje projektних skupin in usposabljanje učiteljev	Priprava in objava razpisa za sodelovanje v projektu ter izbor projektne skupine učiteljev in strokovnih sodelavcev. V projekt so bili vključeni tudi učitelji iz projekta <i>Ja-ling</i>, ki so imeli z razvijanjem večjezičnosti in večkulturnosti večletne izkušnje in bili nagrajeni z

	Informiranje strokovne in nestrokovne javnosti o novi paradigmi funkcionalne večjezičnosti, ki jo je spodbujal projekt.	Evropskim jezikovnim priznanjem (Glej Cmepius nagrajeni projekti). V drugem letu projekta so se pridružile tudi dvojezične šole v Pomurju in ena v Primorju. V času izvajanja projekta je bilo objavljenih 8 člankov, ki so nagovarjali nestrokovno javnost ter jo informirali o projektu, dve predstavitvi na nacionalnem radijskem mediju, ter odzivanje na povpraševanje drugih zainteresiranih posameznikov in šol (informativno svetovanje šolskim kolektivom in aktivom ravnateljev). Člani projekta so se vključevali tudi v mednarodno (6 dogodkov) in nacionalno dogajanje (1 dogodek).
5. CILJ razvijati in spodbujati interkulturno vzgojo z izgrajevanjem jezikovnih/medkulturnih zmožnosti	Izobraževanje (seminarji in zaključna konferenca)	Oblikovanje dveh programov izobraževanja, organizacija in izvedba dveh 40. urnih mednarodnih seminarjev (5 dni) in ene 24. urne (3 dni) zaključne konference. Pri učiteljih se je ta cilj realiziral skozi izobraževanje na seminarjih, kjer so predavali priznani mednarodni in domači predavatelji s področja interkulture in večjezičnosti. Več o vsebini izobraževanja na e-portal: http://skupnost.sio.si/login/index.php
6. CILJ razvijati in spodbujati inovativni in raziskovalni pristop k učenju in poučevanju jezikov z osredinjenostjo na učenca	- Izobraževanje in usposabljanje učiteljev - Kritično opazovanje, reflektiranje in dograjevanje učne prakse	Oblikovanje programov izobraževanja, organizacija in izvedba dveh 40. urnih mednarodnih seminarjev in 24. urne tridnevne zaključne konference. V prvem letu projekta je bilo izvedenih 41 opazovanj prakse, kjer so člani strokovne skupine

	z medsebojno izmenjavo izkušenj v področnih skupinah - Razvijanje didaktičnih gradiv	ob opazovalnem listu spremljali obstoječo prakso pri učiteljih v projektu. Aktivna udeležba članov projekta na e-portalu, kjer je objavljenih več kot 50 primerov prakse uporabe novega didaktičnega koncepta (video posnetki in priprave), 14 portfolijev učiteljev. Za potrebe druge monografije so nastali primeri prakse novega didaktičnega koncepta v sodelovanju s petimi didaktiki razrednega pouka in učitelji tujih jezikov: video posnetki in zgledi učnih priprav. Rezultati in interpretacija opazovanj so predstavljeni v monografiji: Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole, str. 110.16 -30.
7. CILJ razvijati in spodbujati didaktične usposobljenosti učiteljev za zgodnje poučevanje jezikov	Usposabljanje (srečanja projektne skupine, mreža šol)	V prvem in drugem letu projekta so bila izvedena tri dvodnevna srečanja (16 urna), na katerih smo vse udeležence projekta sproti informirali z ugotovitvami, ki so nastajale v času projekta, ter izvajali pedagoške delavnice, na katerih so se učitelji pripravljali za delo v projektu po novem didaktičnem konceptu. V drugem letu projekta so učitelji delovali v sedmih regijskih skupinah. Izvedenih je bilo 14 enodnevnih srečanj (8 urnih), na katerih je vsak učitelj predstavil dva konkretna primera učne prakse novega didaktičnega koncepta, jih dokumentiral z učno pripravo in/ali DVD posnetkom ali hospitacijo v živo, ter jih strokovno nadgradil v skupni refleksiji z ostalimi učitelji in koordinatorico področne skupine, ki so bile iz vrst profesorjev in pedagoških svetovalk. Skupaj je bilo v času projekta realiziranih 152

		pedagoških ur izobraževanj in usposabljanj. Več na e-portalu: http://skupnost.sio.si/login/index.php
8. CILJ razvijati in spodbujati zmožnosti za refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo.	Spremljanje učnega procesa obstoječe prakse	Za izvajanje osebne in skupne refleksije ter opazovanj prakse je bilo izdelanih več instrumentov. Po zaključku prvega leta projekta so učitelji oddali naslednjo dokumentacijo: - Zbirnik analize ankete za učence - Zbirnik analize ankete za učitelje - Portfolijo učitelja - Opazovalni list V drugem letu projekta so učitelji na e-portalu oddajali svoja gradiva, se seznanjali z gradivi kolegov in jih komentirali. Več na e-portalu: http://skupnost.sio.si/login/index.php Spodbujanje k reflektivnosti je bilo prisotno na vseh usposabljanjih in izobraževanjih. Učitelji so na različnih srečanjih bili v vlogah razmišljujočega praktika ter s tem razvijali zmožnost za refleksijo in samorefleksijo.
9. CILJ Razvijanje zmožnosti za snovanje in vrednotenje gradiv za zgodnje jezikovno/medkulturno uzaveščanje in učenje	Uporaba različnih didaktičnih gradiv	Na skupnih srečanjih so učitelji predstavljali primere prakse, ki so bila podprta tudi z didaktičnimi gradivi (JIMU, CLIL, IP idr.) Na e- portalu je potekalo tudi informiranje ter zbiranje novonastalih gradiv.
10. CILJ (DODANI CILJ) Razvijanje IKT kompetence	Oblikovanje in sprotno dograjevanje multimedijskega portala	- Priprava in oblikovanje predloga spletnega portala. - Izdelava portala. - Aktualiziranje portala. Vnašanje strokovnih

		prispevkov ter primerov iz prakse na e-portal. - Vzpostavljanje interaktivnega delovanja portala. - Nenehno sprotno dopolnjevanje vsebin na e-portal. Več na e-portal: http://skupnost.sio.si/login/index.php
--	--	--

2. METODE RAZISKOVANJA

2.1 Vprašalnik UTJ-JIMU²

Namen

S tem anketnim vprašalnikom smo želeli dobiti vpogled v organizacijo in okoliščine izvajanja zgodnjega učenja tujih jezikov na šolah vključenih v projekt.

Vzorec

Osnovna populacija so bili učitelji v projektu, ki so ustrezali trem kriterijem:

- strokovnosti, delovnim izkušnjam in regionalni razpršenosti.

V projekt so se lahko vključili učitelji, ki so imeli ustrezno izobrazbo, in sicer:

- učitelji tujega jezika z opravljenim dodatnim strokovnim spopolnjevanjem za poučevanje tujega jezika v drugem triletju osnovne šole
- učitelji razrednega pouka s končanim programom PIAOŠ
- učitelji iz projekta Ja-Ling

Zbiranje podatkov

Učitelji so anketni vprašalnik UTJ-JIMU izpolnili v začetku šolskega leta 2008/09, preden so začeli z izvajanjem zgodnjega tujejezikovnega poučevanja v tekočem šolskem letu.

² UTJ-JIMU je kratica za Uvajanje tujega jezika in jezikovno in medkulturnega uzaveščanja

Obdelava podatkov

Uporabljen je bil delno strukturiran tip anketnega vprašalnika, ki so ga udeleženci oddali na spletni portal. Oddanih je bilo 44 vprašalnikov. Podatki so bili obdelani z deskriptivno statistično analizo (frekvence, odstotki).

Struktura

- Osebni podatki anketiranca
- Opis strokovne usposobljenosti, poudarek na dodatni strokovni usposobljenosti
- Samostojna ali timska oblika zgodnjega tujejezikovnega poučevanja v prvem triletju
- Opazovani razred, število učencev v opazovanem razredu oz. interesni dejavnosti/tečaju
- Opis izvajanja (število ur tujega jezika na teden v tem razredu ter trajanje enega srečanja)
- Časovno izvajanje glede na obstoječi predmetnik
- Financer stroškov izvajanja tujejezikovnega poučevanja na šoli
- Uporaba učbenika/delovnega zvezka ter pogostost uporabe
- Glavni cilji zgodnjega tujejezikovnega poučevanja na šoli
- Način in pogostost preverjanja in ocenjevanja doseženega znanja in spretnosti
- Vloga domačih nalog pri zgodnjem tujejezikovnem poučevanju

2.2 Vprašalnik za učence o motiviranosti za učenje tujih jezikov

Namen

Z vprašalnikom smo želeli dobiti vpogled v zgodnje uvajanje tujega jezika z vidika učencev in sicer :

- kako učenci zaznavajo pouk tujega jezika
- kako so učenci motivirani za učenje tujega jezika
- katere motivacijske spodbude imajo učenci najraje

Vzorec

Vzorec je zajemal 591 učencev (31 OŠ): 11 % (1. razred), 20 % (2. razred), 69 % (3. razred).

Vprašalnik o zaznavanju učenja tujega jezika za učence je vseboval 13 postavk v vprašalni obliki. Med njimi je bilo 10 zaprtih vprašanj in 3 odprta.

Način zbiranja podatkov

Za izvajanje vprašalnika za učence smo na šolah predhodno pridobili soglasje osnovnih šol, ki so sodelovale v projektu in staršev učencev, ki so bili zajeti v raziskavo.

Podatke smo zbirali ob pomoči učiteljev, ki so sodelujoče učence poučevali tuji jezik. Učenci so vprašalnik izpolnjevali med poukom, in to bodisi individualno, bodisi skupinsko (glede na njihove bralno-napisovalne zmožnosti). Predvsem v prvem razredu so učitelji po nareku v vprašalnike sami zapisovali odgovore učencev. Anketiranje je potekalo v novembru 2008.

Obdelava podatkov

Anketiranje so izvajali učitelji člani projekta. Podatki so bili obdelani s statističnim paketom SPSS na opisni in inferenčni ravni analize. Pri obdelavi podatkov smo uporabili tudi Kullbackov 2¹ preizkus.

Struktura

Vprašalnik vsebuje 12 postavk, ki vsebinsko pokrivajo področje motivacije za učenje tujega jezika (čustveni in kognitivni interes, zaznavanje lastne učne kompetentosti, zaznavanje motivacijskih spodbud, motivacijske cilje in uporabnost znanja tujega jezika). Postavke so bile pripravljene v obliki vprašanj, saj smo predpostavljali, da bodo učenci te starosti lažje odgovarjali na vprašalno kot deklarativno obliko trditve.

1. *Najljubši predmet*
2. *Ali tvoji starši znajo angleško?*
3. *Kako je tebi všeč pouk angleščine?*
4. *So tvoji starši veseli, ker se v šoli učiš angleško?*
5. *Kdaj ti je pri pouku angleščine najlepše?*
6. *Kdaj ti ni lepo pri pouku angleščine?*
7. *Kakšno se tebi zdi učenje angleščine?*
8. *Kakšno se tebi zdi učenje angleščine?*
9. *Zakaj se ti učiš angleško?*
10. *Kaj misliš, kako dober si ti pri angleščini?*
11. *Kaj misliš, kje ali kdaj lahko uporabiš svoje znanje angleščine?*
12. *Napiši kaj po angleško.*

2.3 Vprašalnik za starše

Namen

Z empirično raziskavo smo ugotavljali:

- stališče staršev do zgodnjega učenja tujega jezika
- mnenje staršev o tem, kako in kdaj naj bi se otroci učili tuje jezike
- izkušnje staršev z učenjem tujih jezikov
- ali se med starši z različno stopnjo izobrazbe pojavljajo razlike v njihovem stališču do zgodnjega učenja tujega jezika

Vzorec

Ta raziskava je bila med vsemi najobsežnejša. V empirični raziskavi je sodelovalo 1966 staršev, katerih otroci so bili vključeni v osnovne šole, ki so sodelovale v prvem letu projekta.

Zbiranje podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo novembra in decembra 2008. Podatke smo zbirali z vprašalnikom, ki je sestavljen iz Likertove lestvice stališč o zgodnjem učenju in poučevanju tujih jezikov, iz petstopenjske ocenjevalne lestvice o tem, katere tuje jezike znajo starši in kako dobro je njihovo znanje tujih jezikov ter desetih vprašanj zaprtega tipa (npr. o tem, kdaj naj bi se učenci obvezno začeli učiti tuje jezike, kjer naj bi potekalo učenje tujega jezika, o izkušnjah, ki jih imajo starši z učenjem tujega jezika ipd.). Likertova lestvica dosega na podlagi Cronbachovega koeficienta alfa zadostno zanesljivost ($\alpha = 0,76$) in veljavnost (s prvim faktorjem je pojasnjene 36,204 % variance).

Obdelava podatkov

V raziskavi smo uporabili kavzalno neeksperimentalno metodo pedagoškega raziskovanja. Podatki so obdelani na nivoju deskriptivne (frekvence, odstotki, srednje vrednosti) in inferenčne statistike (hi-kvadrat, preizkus hipoteze neodvisnosti). Za ugotavljanje zanesljivosti smo uporabili Cronbachov koeficient alfa, za ugotavljanje veljavnosti pa faktorsko analizo.

Struktura :

- Osebni podatki (spol, starost, izobrazba)
- V katerem razredu imajo otroka?

- Katero obliko zgodnjega učenja tujih jezikov obiskuje njihov otrok (na šoli, izven šole)?
- Stališča staršev do pomena znanja tujih jezikov sicer
- Njihove prve izkušnje z učenjem tujih jezikov
- Vloga tujih jezikov v sedanjem življenju staršev
- Kdaj se po njihovem mnenju otroci naj začnejo prvič učiti tuji jezik?
- Stališče do večjezičnosti
- Motiviranje otrok za učenje tujih jezikov
- Katere oblike učenja so starši sami preizkusili kot učenci?
- Katere tuje jezike znajo in kakšno je njihovo znanje?
- Koliko jezična družina so?
- Kdaj predlagajo obvezno učenje tujih jezikov v našem izobraževalnem sistemu?
- V primeru možnosti izbire med različnimi ponudniki in kraji izvajanja, kam bi vpisali otroka k učenju tujih jezikov
- Splošni predlogi in stališča.

2.4 Raziskava jezikovnega napredka učencev na zgodnji stopnji s standardiziranimi testi

Namen

Namen te raziskave je bil izmeriti jezikovni napredek učencev na šolah, ki so sodelovale v projektu. Že vnaprej smo se zavedali, da pridobljenih rezultatov ne bo mogoče posploševati na celotno populacijo, vendar pa smo kljub temu upali, da bodo podatki dali določene usmeritve glede pristopov poučevanja, uporabe gradiv in drugih dejavnikov, ki so neposredno vpleteni v pouk tujih jezikov na zgodnji stopnji.³

Zato smo pri raziskavi opozorili učitelje, da so učencem predhodno razložili navodila. Testirali smo tiste učence, ki so se učili tuji jezik v šoli, in sicer od prvega razreda naprej, torej v času testiranja so se učenci učili določenega tujega jezika dve leti in pol.

Vzorec

Vzorec je sestavljajo 12 osnovnih šol iz različnih krajev Slovenije. Na 7 osnovnih šolah so učenci reševali test iz angleščine, na 5 pa iz nemščine. Razen enega razreda so bili v raziskavo vključeni samo učenci tretjih razredov osnovnih šol.

³ V pričujočem besedilu *zgodnja stopnja* pomeni starost otrok od 6 do 9 let.

Postopek zbiranja podatkov

Pri angleščini je bilo v slušno razumevanje vključenih 113 otrok, prav tako tudi v bralno razumevanje/pisno sporočanje. Torej 113 testov v celoti.

Pri nemščini smo prejeli 69 testov slušnega razumevanja in 58 testov bralnega razumevanja/pisnega sporočanja.

Pouk je na šolah, ki so bile vključene v testiranje slušne in bralne/pisne zmožnosti potekal od enkrat do dvakrat tedensko, in sicer od 25 do 45 minut. Izvedbene oblike so bile različne (interesna dejavnost, tečajna oblika oziroma CLIL).

Postopek obdelave podatkov

V raziskavi je bila uporabljena kavzalna neeksperimentalna metoda pedagoškega raziskovanja. Podatki so obdelani na nivoju deskriptivne statistike (frekvence, odstotki, srednje vrednosti).

Za potrebe raziskave jezikovnega napredka učencev, ki so se v različnih šolskih okoliščinah in po različnih metodah učili tuji jezik, alternativne metode ugotavljanja znanja in jezikovnih spretnosti niso prišle v poštev. Ravno zaradi tako različnih okoliščin pouka je bil standardizirani test *The Cambridge Young Learners English Test* (od tu dalje *CYLE*), ki ga oblikuje in izvaja Univerza v Cambridgeu, odsek ESOL Examinations, najbolj primeren testni instrument. Test je namreč standardiziran in zato primeren za različne predhodne okoliščine pouka tujih jezikov, meri različne jezikovne spretnosti itn.

Struktura instrumenta

Podroben opis testnega instrumenta (CYLE)

Univerza v Cambridgeu je test CYLE razvijala pet let, to je od 1993 do 1997. Namenjen je otrokom v starosti od 7 do 12 let, ki se učijo angleščine kot tujega jezika po vsem svetu. Že leta 2001 je bilo testiranih 200 000 otrok po vsem svetu, od Kitajske do Italije.

Temeljni cilj testa CYLE je ovrednotiti jezikovno sposobnost in jezikovni napredek mlajših učencev v različnih deželah, kjer se učijo angleščine kot tujega jezika. Podcilji so naslednji:

- testirati relevantno in pomensko polno jezikovno rabo

- spodbujati učinkovito učenje in poučevanje
- spodbujati vseživljenjsko učenje in poučevanje tujega jezika
- meriti tujejezikovno znanje na dosleden, natančen, pravilen in objektivni način

Pri oblikovanju testa so strokovnjaki preučili številno literaturo s področja otrokovega razvoja na socio-psihološkem in kognitivnem področju, tujejezikovne didaktike mlajših otrok, vrednotenja in ocenjevanja tujejezikovnega znanja. Pridobljeno znanje jim je pomagalo, da so oblikovali ustrezen konstrukt testa,⁴ ki se je odražal v testnih specifikacijah treh različnih težavnostnih ravni (*Starters*, *Movers* in *Flyers*). Za vsako raven je v prostodostopni publikaciji, ki je na voljo tudi na spletu,⁵ naveden podroben opis testa, vključno s seznamom besedišča in slovničnih struktur. Le-te vključujejo teme, pojme in koncepte, strukture in besedišče za vsako posamezno raven.

Testi CYLE so strukturirani na treh ravneh glede na Skupni evropski jezikovni okvir (Svet Evrope 2001, Saville 2005, Taylor/Jones 2006). *Starters* pod ravni A1, *Movers* na ravni A1 in *Flyers* na ravni A2. Glede na starost otrok so priporočila naslednja:

- *Starters* naj bi reševali otroci od sedem let naprej,
- *Movers* je namenjen otrokom, starim med 8 in 11 let,
- *Flyers* večinoma rešujejo otroci, stari med 9 in 12 let.

CYLE sicer meri štiri glavne jezikovne spretnosti (slušno in bralno razumevanje, pisno sporočanje in govorno sporazumevanje), a daje glavni poudarek slušni in govorni spretnosti, saj imata ti dve spretnosti v tej starosti primat. Pisanje je omejeno na besedno raven oziroma raven besedne zveze, saj otroci na splošno v tej starosti še niso dovolj razvili domišljjskih in organizacijskih spretnosti, ki so potrebne za tvorbo daljših pisnih izdelkov v tujem jeziku. Testne naloge dajejo glede na ugotovljeni konstrukt testa večji poudarek pomenu kot obliki, so komunikacijsko zastavljene, večinoma interaktivne, kratke, podobne igram, barvne,

⁴ Konstrukt testa je atribut ljudi in njihovih značilnosti, za katerega menimo, da se reflektira v testnem rezultatu. Konstrukti so po naravi različni, od tistih, ki so zelo blizu "čistim" opisom, do visoko teoretičnih konstruktov, ki vključujejo hipotetične elemente in procese. Konstrukti so lahko abstraktni povzetki nekaterih zakonitosti v naravi. Povezani so s konkretnimi, zaznavnimi elementi oz. dogodki. Nekateri konstrukti (npr. agresivnost, storilnostna motivacija) pojmujejo kot vzroke vedenja. Drugi (npr. ugodje, potrnost) se nanašajo na občutke, ki jih ljudje doživljajo. Spet tretji (npr. verbalna inteligentnost, glasbeni talent) se nanašajo na uspešnost izvajanja določenih povezanih vedenj). V primeru testa CYLE testni konstrukt vključuje predvsem jezikovno rabo in jezikovno znanje (prim. Vodopivec 1993).

⁵ <http://www.cambridgeesol.org/resources/teacher/yle.html> (3. 5. 2010).

nevtalne do različnih kulturnih posebnosti narodov in narodnosti itn. Cilj oblikovalcev testa je bil čim bolj zmanjšati nesorazmerje med izkušnjami otrok v procesu učenja na eni strani in procesom testiranja na drugi strani.

Struktura testa *Starters*

Test *Starters* kot prva raven testa CYLE ima naslednje enote:

Del preizkusa	Dolžina	Število nalog	Število testnih postavk
1. Slušno razumevanje	ca. 20 min.	4	20
2. Bralno razumevanje in pisno sporočanje	20 min.	5	25
3. Govorno sporazumevanje	3–5 min.	5	-
SKUPAJ	45 min.	19	45

1. SLUŠNO RAZUMEVANJE

Del	Glavni cilj/fokus slušne spretnosti	Vnos	Pričakovan odziv	Število vprašanj
1	Poslušanje in razumevanje besed in predlogov	Slika in dialog	Izvajanje navodil in ustrezno postavljanje predmetov na pravilno mesto na sliko	5
2	Poslušanje in razumevanje števil, imen in njihov pravilen zapis	Ilustracija, zapisana vprašanja in dialog	Zapisovanje števil in imen	5
3	Poslušanje in razumevanje specifičnih informacij	Pri vsakem zapisanem vprašanju so tri sličice (A, B in C)	Odkljudanje ustreznega okvirčka glede na sliko in slišano	5
4	Poslušanje in razumevanje besed, barv in predlogov	Črno-bela risba in dialog	Izvajanje navodil, prepoznavanje predmetov in barv	5

2. BRALNO RAZUMEVANJE IN PISNO SPOROČANJE

Del	Glavni cilj/fokus bralne/pisne spretnosti	Vnos	Pričakovan odziv	Število vprašanj
1	Branje in razumevanje kratkih povedi in prepoznavanje besed	Besede, slike in povedi	Odkljudanje in vstavljanje križcev	5
2	Branje in razumevanje povedi o sliki; zapisovanje enobesednih odgovorov	Slika in povedi	Zapisi da/ne	5

3	Črkovanje posameznih besed	Slike in nizi pomešanih črk	Zapis besed	5
4	Branje in razumevanje besedila; prepisovanje besed	Besedilo z vrzelmi: posamezne besede in slike/risbe	Izbor in prepis manjkajoče besede	5
5	Branje in razumevanje vprašanj o zgodbi na sliki; zapisovanje enobesednih odgovorov	Zgodba, predstavljena z nizi treh slik z zapisanimi vprašanji	Zapisovanje enobesednih odgovorov na vprašanja	5

3. GOVORNO SPORAZUMEVANJE

Del	Glavni cilj/fokus	Vnos	Pričakovan odziv
1	Razumevanje in sledenje navodilom	Scenska slika	Kazanje ustreznega dela na sliki
2	Razumevanje in sledenje navodilom	Scenska slika in 8 slik predmetov	Postavljanje predmetov (kartic) na ustrezno mesto na sliki
3	Razumevanje in odgovarjanje na ustna vprašanja	Scenska slika	Odgovarjanje na vprašanja s kratkimi odgovori
4	Razumevanje in odgovarjanje na ustna vprašanja	3 slike s predmeti	Odgovarjanje na vprašanja s kratkimi odgovori
5	Razumevanje in odziv na osebna vprašanja	Brez slikovne iztočnice	Odgovarjanje na vprašanja s kratkimi odgovori

Za potrebe naše raziskave smo uporabili prvi in drugi del testa CYLE (slušno razumevanje in bralno razumevanje/pisno sporazumevanje), izpustili pa smo govorni del oziroma ga izvedli le z določenimi skupinami otrok. Zaradi nezadostnih virov (npr. pomanjkanja časa za usposabljanje in standardizacijo ocenjevalcev za ustni del testa) ne moremo natančno poročati o napredku jezikovne spretnosti na področju govora otrok v projektu. Ker vemo, da se receptivne spretnosti razvijejo prej kot tvorbenne, da otroci veliko prej razumejo, kot pa so to zmožni izraziti, je vrednotenje treh od štirih glavnih jezikovnih zmožnosti vseeno verodostojen pokazatelj napredka.

2. 5 Opazovanje neposredne učne prakse na začetku projekta (opazovalni list)

Namen

Dobiti vpogled v kvaliteto izvajanja zgodnjega učenja tujih jezikov v obstoječih oblikah in organizaciji, ki bi tudi brez vključenosti v projekt, potekala v vključenih šolah v šolskem letu 2008/9.

Vzorec

Opazovanje prakse je zajelo vse učitelje v projektu. V novembru in decembru 2008 je 10 opazovalk opazovalo 55 učnih ur na 30 različnih osnovnih šolah vključenih v projekt.

Način zbiranja podatkov

Opazovanje je potekalo tako, da je vodja projektne skupine posameznim opazovalkam (sicer članicam strokovne skupine) naključno razporedila šole in učitelje. Opazovalke so se z osebnim stikom z učitelji na šolah dogovorile za termin opazovanja. Vsa opazovanja so potekala v času dveh mesecev (november in december 2008). Po opazovanju prakse je sledil še pogovor z učiteljem, v katerem smo se pogovorili o morebitnih nejasnostih, o informacijah, ki jih ni bilo mogoče razbrati pri sami uri (število ur pouka na leto, financiranje, materiali za delo itd.). Učitelji so opazovalkam oddali tudi običajno dokumentacijo, ki so jo imeli za zgodnje tujejezikovno poučevanje (pripravo ter letni delovni načrt.)

Obdelava podatkov

Podatke opazovanj smo zbrali po kategorijah in numerične podatke predstavili v tabelah z odstotki in frekvencami.

Struktura

Za opazovanje je bil uporabljen obsežni opazovalni obrazec, ki smo ga pripravili v strokovni skupini projekta in je vseboval splošna vprašanja odprtega tipa, tabele s petstopenjskimi lestvicami in del, kjer so opazovalke vpisale svoja t. i. druga opažanja.

Vsebina

- Splošni podatki: Datum in čas opazovanja, ime opazovalke ter ime in priimek učitelja ali učiteljice, t. i. *poučevani tuji jezik* in šola, na kateri je bil pouk opazovan.
- Podatki o opazovanem razredu: razred (1., 2. ali 3.), število otrok in število učenk ter učencev.
- Organizacija pouka: čas/trajanje pouka in organizacija razreda.
- Uporabljena gradiva in viri pri pouku: učno gradivo in tehnologija, ki sta bila uporabljena pri pouku, ter zapis o tem, kdo ju je uporabljal, učitelji in/ali učenci.
- Potek pouka: natančen zapis poteka pouka, sosledje dejavnosti, pristop, upoštevanje načel medkulturnosti in večjezičnosti, motiviranje učencev, predznanje, oblika dela, prevladujoča metoda dela, načini ponavljanja, domača naloga itd.
 - Elementi pouka: *splošni vtis, učni cilji, potek učne ure, interakcija in preverjanje*. Ocenjevanje pouka oz. elementov pouka s pomočjo petstopenjske lestvice.
 - Druga opažanja: zapis dodatnih pojasnitev ter vseh pomembnih opažanj, ki niso bila vključena pri prejšnjih točkah.
 - Po opazovanju učne ure je sledil še razgovor z učiteljem.

2.6 Portfolijo učitelja

Namen

- aktivno spremljanje uvajanja tujega jezika in medkulturnega/medjezikovnega uzaveščanja
- razvijanje pedagoškega pristopa na osnovi refleksije
- evalvacija pedagoškega dela in projekta

Poleg navedenega spodbuja spremljanje pedagoškega dela v obliki portfolia pri učiteljih tudi:

- znotrajosebno in medosebno komunikacijo
- konstruktivističen pristop k učenju/poučevanju
- vpogled v raven strokovnega razvoja
- spremljanje/ocenjevanje strokovnih kompetenc
- zaposlovanje/mobilnost kadrov (ibid.)

Vzorec

Portfolio je oddalo 37 članov projektne skupine v prvem letu projekta, od tega jih 23 poučuje angleški jezik, 10 nemščino, 1 francoščino, 1 italijanščino, 2 razredni učiteljici pa sta vodili portfolio o jezikovnem uzaveščanju.

Način zbiranja podatkov

Učiteljem je bil predstavljen instrument (portfolijo) na uvodnem srečanju, v avgustu 2008. Dodatne informacije so učitelji izmenjevali tudi na e-portal. V portfolijo so učitelji zajeli obdobje od septembra do decembra 2008.

Obdelava podatkov

Vsi portfoliji so bili obdelani po vnaprej določenem obrazcu, ki je vseboval glavne dele portfolijev, dodatni kriteriji pa so bili še preglednost, relevantnost besede avtorja, avtentičnost samostojnega izbora ter razvojni vidik in samorefleksija evalvacije pedagoškega dela. Tak instrument je bil nujno potreben za objektivno analizo, ker so bili portfoliji zelo različni, tako po obsegu kot po strukturi. Obdelava podatkov pa je potekala v januarju 2009.

Struktura instrumenta

Portfolio je instrument, ki ima sicer predpisano strukturo, pri čemer pa je pomembno to, da je iz portfolia vidna osebna nota vsakega posameznega učitelja. Učitelj namreč predpisani strukturi sledi, a je avtonomen pri izbiri vsebin. Te morajo biti avtentične in reprezentativne glede na stanje v razredu in način poučevanja.

V nadaljevanju je opisana struktura portfolia oz. njegovih splošnih delov:

I. *Vodnik po portfoliu* vsebuje kazalo, ki daje pogosto zelo obsežnim portfoliim pregled, in besedo avtorja s kratkim opisom vsebine portfolia in njegovih ciljev.

II. *Strokovna biografija* vsebuje osnovne podatke o učitelju in njegovih strokovnih izkušnjah ter željah v zvezi s poučevanjem tujega jezika v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju.

III. *Spremljanje uvajanja* je vsebinski del, v katerega je učitelj vključil 4 vsebine, vsako za en mesec, kot 'najboljše' srečanje ali učno uro določenega meseca. Vsebino je izbral sam, in sicer glede na vidik, ki ga je želel izpostaviti (npr. aktivnost učencev, njihovi izdelki, fotografije itn.). V ta namen je izpolnil tudi obrazec, v katerem se je osredotočil na različne vidike učne ure (jezikovne zmožnosti, medpredmetne povezave, rabo tujega jezika ...).

IV. *Temeljna področja*: Ta del portfolia je obsegal izbrano vsebino z različnih področij – slušno razumevanje, bralno razumevanje, govorno sporazumevanje, pisno sporočanje, jezikovno uzaveščanje, medkulturno uzaveščanje, učna samopodoba – ki po učiteljevem mnenju predstavljajo stanje v razredu.

V. *Samostojni izbor*: je del portfolia, v katerega je učitelj priložil eno ali več samostojno izbranih vsebin, ki so izpolnjevale kriterije, da je vsebina avtentična in reprezentativna za njihovo poučevanje v razredu.

VI. *Evalvacija pedagoškega dela* je zaključni del, v katerem je učitelj reflektiral in ovrednotil svoje delo ter predlagal rešitve za nadaljevanje dela na tem področju, in sicer na osebni ravni in splošno na ravni učenja in poučevanja jezika v prvem VIO.

2.7 Opazovanje neposredne učne prakse ob zaključku projekta

Namen

Za potrebe razvijanja reflektivnosti in kritičnosti spremljanja pedagoške prakse so bili oblikovani različni opazovalni listi (4 primeri) spremljanja pedagoške prakse.

Vzorec

Opazovalne liste je uporabljala celotna skupina učiteljev dvakrat, in sicer na srečanjih področnih skupin.

Pridobivanje podatkov

Učitelji so opazovalne liste uporabljali ob skupnem ogledu primerov prakse ter jih uporabili pri sodelovanju v skupni refleksiji (prvo srečanje v novembru 2009, drugo v februarju 2010).

Obdelava podatkov

Izpolnjene opazovalne liste so učitelji oddali z drugo dokumentacijo projekta po želji, skupaj s predstavljeno učno pripravo. Opazovalnih listov nismo statistično obdelali, ker je bil ta instrument v funkciji spodbujanja procesa reflektivnosti na lastno delo in nas ni zanimala njegova statistična vrednost.

PRVI primer za opazovanje prakse

Struktura

Osnovni podatki (starost otrok, trajanje, jezikovni in drugi cilji)

- Opis izvedbe animacije: prevladujoče aktivnosti pri otrocih in učiteljih, etape: uvod, osrednji del, zaključek, časovna omejitev etap.
- Ocena deleža uporabe TJ / SL

Samoanaliza animacije

- Ocena stopnje doseganja zastavljenega cilja, ugotavljanje uspešnosti in vzrokov zanjo, razmišljanje o tem, kaj bi naslednjič lahko naredili drugače?
- Načrtovanje: razmislek o tem, kaj smo pozabili vključiti v načrt, kateri so bili elementi presenečenja, kakšno spoznanje iz doživetega bi svetovali drugim?
- Organizacija animacije (Kateri nivoji dela so prevladovali pri učencih in kateri pri učiteljih? Kakšna je bila organizacija prostora ? So bili ves čas na istem mestu? So menjavali prostor dogajanja? Kakšen je bil ritem dela ? Kdaj je bil najhitrejši, najučinkovitejši. Je bil ritem animatorja usklajen z ritmom učencev?
- Razmislek o tem, kaj bi sledilo tej animaciji? Kako bi lahko nadaljevali? Itd.

Skupinska analiza animacije:

- Kakšen je vtis celotne animacije? (koherentnost, medsebojna prepletenost dejavnosti)
- Kaj je povezovalo dejavnosti med seboj (vsebina, strategije, itd.)
- So bila učencem predstavljena pričakovanja?
- Kaj so učenci na koncu imeli od te dejavnosti? (cilji)
- Kaj so novega spoznali, doživeli, se naučili, preizkusili ?

Skupinska analiza animacije

- Primerjava samoanalize in vtisa s skupinske analize (ugotavljanje prekrivanja, razhajanja in dopolnjevanja)
- Razmislek o tem: kdaj, kako in zakaj prihaja do določene skupne "slike" ?
- Spodbuda z individualnim zapisom sporočila za naprej.

Skupne ugotovitve

- Področja, kjer se vtisi in mnenja prekrivajo/našteti
- Področja, kjer so vtisi in mnenja različni/našteti
- Skupne ideje za delo do naslednjega srečanja

DRUGI primer opazovanja prakse

Struktura

Osnovni podatki (starost otrok, trajanje, izvajalec)

Vprašanja za diskusijo

- Kakšen je vtis celotnega posnetka?
- Je bil koherenten?
- So se dejavnosti med seboj prepletale in povezovale?
- So bila učencem predstavljena pričakovanja/cilji?
- Kaj vse se je dogajalo? (kratek opis poteka ure/posnetka)
- Kaj so učenci na koncu imeli od te dejavnosti? (jezikovni in nejezikovni cilji)
- Kaj so novega spoznali, doživeli, se naučili, preizkusili?
- Koliko je bilo gibalnih dejavnosti?
- Kakšna je bila organizacija prostora? So bili otroci ves čas v določenem položaju? So se premikali? So menjavali prostor dogajanja?
- Kaj bi 'ukradli' učitelju/učiteljici in bi uporabljali pri svojem delu (npr. osebne lastnosti, tehnike poučevanja, učilnico, vzdušje...)
- Če bi jaz učil/a to uro, bi _____.
- Dopolnite s svojimi vprašanji, komentarji, predlogi:
- Kaj bi sledilo temu posnetku/učni uri? Kako bi lahko nadaljevali?

TRETJI primer opazovanja prakse

Struktura

Osnovni podatki (datum opazovanja, šola, vrsta opazovanja, trajanje opazovanja, opazovalec, izvajalec, ostali prisotni, razred, število učencev, spol(deklic, dečkov))

- O organizaciji integriranega pouka

Izvajanje integriranega pouka (kolikokrat tedensko, koliko minut)

Kdo izvaja pouk in v kakšni vlogi so ostali prisotni učitelji?

Načrtovanje pouka (timsko, individualno), izbor ciljev in priprava izvedbenega načrta; izbor ciljev vendar ločeno načrtovanje izvedbe, brez sodelovanja pri izboru in izvedbi.

- Opis opazovane dejavnosti

Predmet, tema, cilji.

- **Profesionalna kakovosti pouka** z vidika ustreznosti strokovnim/nejezikovnim standardom, jezikovnim standardom tujega jezika, pouk ponuja učencem različne možnosti samostojnega učenja (delovne tehnike, učne, miselne in spominske strategije).
- **Struktura pouka/ da/ne**
 Potek pouka je vsebinsko gledano koherenten (rdeča nit, smiselne in logične povezave).
 Učenci točno vedo, kaj morajo narediti, katere pripomočke in medije morajo uporabiti.
 Učitelj se izraža ustrezno in daje jasna in natančna navodila.
- **Aktivnosti učencev / da/ne**
 Učenci dajejo samoiniciativno predloge, kažejo zanimanje in tako neposredno sooblikujejo pouk.
 Učitelj se na reakcije učencev ustrezno odziva.

 Naloge in aktivnosti pri pouku so različne in pestre.
 Mediji in materiali nagovarjajo različne čutne kanale.
 Učitelj kaže osebno zainteresiranost za obravnavano vsebino in je motiviran za integrirano delo z otroki.
 Delež govorjenja učitelja v primerjavi z učencem/ci pri učni uri.
 Delež učiteljevega govora v tujem jeziku v primerjavi z maternim jezikom pri učni uri.
 Delež govora učencev v tujem jeziku v primerjavi z maternim jezikom pri učni uri.
- **Izkoriščanje časa/ da/ne**
 Čas pouka je učinkovito izkoriščen (točnost, ni » praznega teka«, prehodi so tekoči).
 Vzdušje je delovno, a sproščeno (tu in tam se tudi nasmejijo).
 Učitelj ravna z učenci konstruktivno (implicitno popravljanje napak, spodbujanje itd.).
- **Metode in oblike/ da/ne**
 Pouk poteka v različnih socialnih oblikah.
 Realizirane socialne oblike so v skladu s cilji učne ure/sekvence.
 Učitelj omogoči učencem, da delajo samostojno.
 Pouk poteka tako, da upošteva izhodiščno različnost učencev kar zadeva znanje, motivacijo itd.
 Pouk spodbuja učence k razmišljanju in tvorjenju.
 Pouk je zgolj reproduciranje.

Pri pouku so z metodičnega vidika upoštevana didaktična načela za zgodnje učenje tujega jezika.

Metode so izbrane in spremenjene v skladu z omejim časom koncentracije pri mlajših otrocih.

Pouk poteka v primernem tempu (dovolj časa za razmišljanje, potrpežljivost pri počasnosti).

Pri pouku so nepotrebna mašila za neproduktivno izkoriščen preostanek časa (neciljno barvanje učnih listov, reševanje dodatnih učnih listov, prepevanje pesmic brez integriranja v cilje pouka, igranje iger v nedogled itd.).

- **Protokol opazovanja učiteljic/učiteljev kot kolegic/kolegov**

Skupno: izstopanje pozitivnega, potrebno izboljšati, izstopanje negativnega

- **Povzetek ugotovitev**

ČETRTI primer (Enako kot v primeru 2 z dodatkom)

Posebnosti integrativnega modela

- Uporaba učnega jezika TJ / SLO
- Področje integracije/ predmet, cilji, strategije...
- Način izvajanja – timsko ali individualno

3. REZULTATI

3.1 CILJ 1

- 1. Cilj:** utemeljiti smiselnost in koristnost učenja/poučevanja tujih jezikov v otroštvu z najnovejšimi spoznanji za slovenski šolski prostor

Rezultati

Nastale so strokovne podlage in preučili smo mednarodne raziskave, ki utemeljujejo večjezičnost kot novo družbeno normo, kjer vzgojno in načrtno usmerjeno vključevanje jezikov in medkulturne vzgoje v šolanje omogoča, da postane ozaveščanje o jezikovni in kulturni raznolikosti sestavni del spoznavnega in družbenega razvoja posameznika.

Da je večjezičnost dejstvo in norma sodobne družbe in s tem tudi šolskega procesa, je izpostavil UNESCO že leta 2003, saj ugotavlja, da učenje in poučevanje zgolj v enem (prvem) jeziku ni najbolj razširjena oblika učenja na svetu.

Evropski dokumenti (EU, oddelek za večjezičnost)⁶ poudarjajo pomen večjezičnosti, kar za šolske sisteme pomeni zgodnejše in trajnejšo izpostavljenost večim tujim jezikom v času obveznega šolanja.

Kot je bilo poudarjeno že v sklepih Evropskega sveta, sprejetih na zasedanju marca 2002 v Barceloni, je učenje dveh tujih jezikov od zgodnjega otroštva zelo pomembno, zato naj Komisija Svetu do konca leta 2012 predloži predlog merila na tem področju, ki bo temeljil na sedanjem delu na področju znanja jezikov / Uradni list Evropske unije 28.5.2009, SL C 119/8.

Med prednostmi in koristnostmi zgodnje večjezičnosti izpostavljamo nekaj najpomembnejših:

- Večjezični otroci imajo bolj razvito kreativno mišljenje, so bolj komunikacijsko občutljivi, imajo dobro razvite metajezikovne spretnosti in samo-nadzorovalne mehanizme ter dobro prostorsko predstavo.
- Kreativno mišljenje večjezičnih otrok se izraža ne le na jezikovnem temveč tudi na drugih predmetnih področjih. Pri preverjanju znanja večjezičnih otrok, so raziskovalci opazili, da le ti praviloma ne poznajo le enega pravilnega odgovora na zastavljeno vprašanje kot je to običajno pri enojezičnih otrocih, temveč podajo različne možne, a tudi pravilne, odgovore.
- Enojezični otroci so boljši pri poznavanju in razumevanju dejstev (vedeti kaj), večjezični pa jih običajno prehitijo pri procesnih znanjih (vedeti kako).
- Uvajanje vzorcev medkulturne komunikacije v zgodnje učenje jezikov, ki poleg vedno se ponavljajočih tem o družini, prostem času, prijateljih, športu in podobnem vključujejo tudi udejanjanje komunikacijskih funkcij, kot na primer intra-osebne ali hevristične, pomeni poglobljati spoznavanje posebnosti vsakega med učenci in vedenja, kako različen je svet (kulturni vidik).
- Če je večjezično izobraževanje dovolj sistematično in pedagoško raznoliko, potem lahko pričakujemo pozitiven učinek na pouk in s tem na dosežke učencev, sicer izvajanje večjezičnega pouka samo po sebi ne vodi k izboljšanju vsesplošne učne uspešnosti in spodbujanju kreativnosti. Večjezičnost se namreč ne razvije naključno, saj vključuje tudi elemente transjezičnosti.
- Večjezičnost ni zmnožek dveh ali več enojezičnosti, saj se ne ukvarja zgolj z jezikom/jeziki. Zmotno je tudi mnenje, da večjezični pouk pomeni zgolj pouk v

⁶ <http://ec.europa.eu/education/languages/>

drugem jeziku. To pomeni, da je na primer učna ura matematike v slovenščini kot prvem jeziku drugačna kot ura matematike z enakimi učnimi cilji izvedena v angleščini ali nemščini ali kateremkoli drugem jeziku.

3.2 CILJ 2

- 2. Cilj:** pripraviti strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v 1. VIO ter omogočiti vsem učencem, ne glede na njihov socialni ali družbeni status, učenje tujih jezikov že od vstopa v šolo (doseganje cilja M+2).

Rezultati

Strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v 1. VIO smo oblikovali tako, da smo se najprej naslonili na ugotovitve študije posnetka stanja (glej osem opisanih instrumentov pod točko 2). Nato smo na osnovi metod raziskovanja in mednarodnih primerjav in analiz drugih didaktičnih konceptov izdelali nov didaktični koncept pouka tujih jezikov v 1. VIO ter ga podprli z osnutkom učnega načrta.

3.2.1 Ugotovitve posnetka stanja na začetku projekta

Organizacija in okoliščine izvajanja zgodnjega učenja tujih jezikov na šolah vključenih v projektu v šolskem letu 2008/9 (podatki pridobljeni s pomočjo vprašalnika UTJ-Jimu)

- **strokovna izobrazba in delovne izkušnje z zgodnjim tuje jezikovnim poučevanjem**

Kljub temu, da smo v projekt vabili učitelje, ki niso začetniki na področju zgodnjega učenja in poučevanja tujih jezikov, je bila povprečna doba skupnega poučevanja pri učiteljih od 7 do 12. let, od tega so imeli večino časa tudi izkušnje s poučevanjem mlajših učencev (med 4 in 9. let).

Razlogov za to, da ni veliko učiteljic z daljšim stažem, je gotovo več, npr. Programi PIAOŠ se izvajajo šele nekaj let, mlajše učiteljice na šolah pogosto dobijo ure fakultativnega pouka, ker so ostale ure razdeljene med učitelje z daljšim stažem, idr.

- **oblike zgodnjega tuje jezikovnega poučevanja**

Pri učiteljih je prevladovala samostojna oblika izvajanja v 82,5% in le 17,5 % jih je izvajalo pouk v timskem delu skupaj z učiteljico razrednega pouka.

- **izbrani tuji jeziki**

Vprašalnik je pokazal, da se učenci na zgodnji stopnji sicer učijo različne tuje jezike (angleščino, nemščino, italijanščino, španščino ali šola ponuja kombinacijo različnih tujih jezikov), vendar jih od 40 opazovanih razredov, ima 26 razredov angleški jezik, 11 razredov nemški jezik, ter po en razred italijanski, francoski in španski jezik.

- **število let zgodnjega učenja tujih jezikov**

Zaradi ciljev raziskave smo v posnetek stanja vključili pretežno tretje razrede, ker smo želeli ugotoviti jezikovni napredek učencev po daljšem obdobju učenja tujega jezika.

Zato je največ opazovanj prakse na začetku projekta potekalo v 3 razredu (30), nato v drugem (7) in v prvem (3 opazovanja).

- **velikost učne skupine**

Število učencev v posameznih učnih skupinah je bilo različno, najmanjša je štela 2 učenca, največja 28, povprečno število učencev v opazovanih skupinah je 15,2 učenca. V mnogih primerih gre za kombinirane skupine učencev (različni razredi).

- **število ur tedensko in trajanje enega izvajanja**

Namesto o številu pedagoških ur je bolje govoriti o številu srečanj tedensko, in sicer zaradi tega, ker gre v mnogih primerih za krajša srečanja od 45 minut. Število srečanj pri vključenih učiteljih ni presegalo dveh srečanj tedensko, zato za učence v opazovanih skupinah lahko trdimo, da imajo eno ali dve srečanja na teden.

Najkrajša srečanja trajajo 25 minut, najdaljša 50 minut. Šole izvajajo različne časovne kombinacije, kjer ima več kot polovica (75%) med 30 in 60 minut na teden.

Med podatki ne najdemo krajših srečanj, npr. t.i. »jezikovnega prhanja« ali »jezikovne kopeli«, pri kateri gre za nekajminutno izpostavljenost tujemu jeziku.

- **čas izvajanja zgodnjega učenja (urnik)**

Najpogosteje se pouk tujih jezikov izvaja po pouku, in sicer kot tečajna oblika za določene učence 42,5%, ter po pouku za vse učence 37,5%, kot integriran pouk poteka v 15% in kot redni pouk na dvojezičnem območju 2,5% oz. v kombinaciji z OPB v 2,5%.

Podatki nazorno kažejo na neenak položaj, kateremu so izpostavljeni učenci po različnih šolah. Še posebej je problematična oblika izvajanja, ki vključuje zgolj nekatere učence, kar posledično ne zagotavlja homogenosti v 4. razredu, ko se pogosto začne isti tuji jezik učiti kot uradni prvi tuji jezik.

Neugoden je tudi čas izvajanja, saj v nekaterih primerih poteka celo ob 7. 15 uri zjutraj ali po 14. uri popoldan.

- **finančni vidik**

Zgodnje učenje tujih jezikov je za šole neobvezno in ni del enotnega obveznega osnovnošolskega vzgojno izobraževalnega programa. Šole se pri tem morajo znajti po svoje, kar kažejo tudi podatki ankete, kjer se tretjina šol pri financiranju teh dejavnosti opira na sredstva MŠŠ, tretjina na lokalno skupnost in tretjina na starše. Manj kot 2 % se jih financira iz sredstev šole.

Kljub takšni sliki je znano dejstvo, da so ponujeni tečaji oz. interesne dejavnosti tujih jezikov na šolah cenejši od tečajev, ki jih ponujajo jezikovne šole.

- **uporaba didaktičnih sredstev**

Približno polovica učiteljev (45%) uporablja učbenike, delovne zvezke in druga dosegljiva didaktična gradiva za zgodnje učenje tujih jezikov, in sicer kar 72% jih uporablja pri vsakem srečanju.

- **glavni cilji pouka ZGTJ**

Glavni cilji anketiranih učiteljev se odražajo v dveh pomembnejših sklopih:

1. spodbujanje veselja, motivacije, zanimanja in doživljanja učenja tujih jezikov
2. razvijanje jezikovne sporazumevalne zmožnosti, s poudarkom na sprejemanju

- **način in pogostost preverjanja in ocenjevanja znanja**

Anketirani učitelji ne glede na starost otrok in leta učenja pri izvajanju pouku tujih jezikov, jezikovnega znanja ne ocenjujejo, temveč ga sproti preverjajo. Prevladuje ustno preverjanje ter preverjanje v obliki različnih aktivnosti in didaktičnih iger.

- **domače delo**

Učitelji imajo različen donos do domačega dela, in sicer 20% jih daje naloge vsako srečanje oziroma vsak teden, 17,5% občasno in 15% ne daje domačega dela. Manj kot polovica (47,5%) učiteljev se o tem vprašanju ni opredelila, kar verjetno pomeni, da domače delo na tej stopnji zanje ni bistveno za doseganje ciljev pouka.

3.2.2. Ugotovitve opazovanja obstoječe prakse na začetku projekta

Podatki so bili pridobljeni s pomočjo opazovanja prakse in razgovora z izvajalci.

- **Didaktična opremljenost učnega prostora**

Pouk tujih jezikov poteka načeloma v prostorih prvega triletja, ki so običajno dobro didaktično opremljeni za obstoječi predmetnik prvega triletja, ne pa za podporo učenja tujih jezikov.

- **Učna klima**

Pri večini učnih ur so opazovalci zasledili pozitivno delovno vzdušje. Učitelji so delovali suvereno.

- **Učni cilji**

Učni cilji na začetku srečanja niso bili jasno predstavljeni učencem, so pa bili doseženi. Učitelji utemeljujejo zaznano odsotnost eksplicitne napovedi učnih ciljev pri večini opazovanih ur z didaktičnim elementom »presenečenja«, ki je posebnost zgodnjega učenja tujih jezikov.

- **Potek učne ure**

- a) Motivacija*

Med vsemi naštetimi elementi opazovanja poteka učne ure, so opazovalci kot najbolj uspešni element zaznali motivacijo. V večini primerov (75%) je učitelj primerno motiviral učence za zgodnje tuje jezikovni pouk.

- b) Navezovanje na predznanje učencev in vključevanje učenčevih izkušenj*

Navezovanje na predznanje učencev in vključevanje učenčevih izkušenj je bilo pri večini opazovanih srečanj ustrezno ali zelo ustrezno.

- c) Posredovanje navodil*

Posredovanje navodil je glede na odzive opazovalcev potekalo ustrezno ali zelo ustrezno (75%).

- d) Uporaba različnih oblik in metod dela*

Je bila sicer dobro zastopana, a je tudi metodična pestrost zlasti pri nekaterih urah premajhna.

- e) Individualizacija in diferenciacija*

Individualizacija in diferenciacija sta bili zaznani samo pri 50% opazovanih srečanj.

- f) Uporaba znanja*

Učenci so v večini primerov novo znanje/zmožnosti utrdili/uporabili v novem besedilu oziroma sporočanjskem položaju.

- g) Sodelovanje učencev*

Sodelovanje učencev je bilo v večini srečanj zelo dobro.

- h) Preverjanje in ocenjevanje*

V večini primerov je učitelj dajal povratne informacije učencem o njihovih dosežkih, ni pa ocenjeval, saj gre za neformalne oblike učenja tujih jezikov, ki ne sodijo v redni predmetnik osnovne šole.

i) *Učni jeziki (količina J1 in J2)*

Glavni medij poučevanja je bil tuji jezik (nad 80%). Navezovanje na slovenščino je bilo skromno, kar lahko razložimo s temeljnim načelom, da je pouk na tej stopnji smiselno izvajati skorajda izključno v tujem jeziku.

j) *Spodbujanje učitelja učencev h komunikaciji*

V večini opazovanj so učitelji spodbujali učence h komunikaciji. Učenci pri interakciji u učiteljem večinoma niso uporabljali tujega jezika (omejena sporazumevalna kompetenca učencev).

k) *Učiteljevi odzivi na napake učencev*

Večinoma je bilo zaznati korekten odnos do napak učencev, razen z nekaj izjemami.

3.2.3 Koncept poučevanja tujih jezikov na zgodnji stopnji

Na osnovi opazovanj učne prakse v slovenskem prostoru, študija mednarodnih in domačih raziskav s področja poučevanja tujih jezikov na zgodnji stopnji, je bil izdelan koncept učenja in poučevanja tujih jezikov v prvem triletju, poimenovan ZTJP⁷. Koncept ima tako teoretično-praktični pomen (izhaja iz aplikativnih lingvistično-edukacijskih teorij), temelji na interdisciplinarnosti (združuje štiri discipline: jezik in komunikacijske vede; nevropsihologijo; kulturne in družbene vede in edukacijske vede) in povezuje uporabnost znanja vseh štirih disciplin.

ZTJP se je v dvoletnem projektu najbolj približal že uveljavljenemu mednarodno priznanemu didaktičnemu konceptu poučevanja tujih/drugih jezikov imenovanemu CLIL (ang. *Content and language integrated learning*), ki ga za potrebe projekta prevajamo kot vsebinsko in jezikovno integrirano učenje.

Proces tujejezikovnega poučevanja je na tej stopnji večdimenzionalen, saj vključuje naslednje vidike: jezikovni in komunikacijski, nevropsihološki in kognitivni, kulturni in izobraževalni vidik.

- *Cilji učenja/poučevanja dodatnih jezikov v zgodnjem otroštvu*

⁷ ZTJP pomeni Zgodnje tuje-jezikovno poučevanje (ang. Early Foreign Language Teaching).

Glede na raziskave in opazovano učno prakso so se izoblikovali naslednji najpomembnejši cilji učenja/poučevanja dodatnih jezikov v 1. VIO:

- spoznavati, primerjati in odkrivati podobnosti in različnosti doživljanja sveta lastnih in drugih kulturno-jezikovnih skupnosti in tako ustvarjati skupno evropsko in svetovno identiteto;
- z razumevanjem in empatijo sprejemati druge kulture in s tem pridobivati občutek domačnosti za zunanji svet (preprečevanje strahu pred odprtim, novim, nepoznanim itn.);
- z upoštevanjem kognitivne in lingvistične prožnosti zgodnjega otroštva celostno razvijati otrokovo osebnost (razvoj čustvenih, ustvarjalnih, socialnih, kognitivnih in jezikovnih zmožnosti/sposobnosti);
- razvijati zanimanje za učenje, krepiti notranjo motivacijo za učenje jezikov in razvijati strategije pri usvajanju vseh jezikov v otrokovem okolju (vseživljenjsko učenje) ter tako spodbujati razvoj avtonomnih in samostojnih jezikovnih uporabnikov;
- uporabljati tuji (dodatni) jezik kot sredstvo za sporazumevanje;
- s podaljšanim časovnim obdobjem učenja prvega tujega jezika učence kakovostnejše opremiti z znanji in spretnostmi, ki jih bodo učinkoviteje vključevali v mednarodni gospodarski in družbeni prostor, ter omogočiti pogoje za učenje še enega tujega jezika v osnovni šoli (doseganje cilja M+2).

Vsebine učenja/poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu

Glede na raziskave in opazovanja domače učne prakse je bil sprejet predlog, da naj se vsebine programov zgodnjega učenja/poučevanja tujih jezikov povezujejo z drugimi šolskimi predmeti. Vsebine morajo biti čustveno in kognitivno sprejemljive, privlačne in zabavne, spodbujati morajo otroke k vključevanju, razvijanju njihove domišljije in ustvarjalnosti.

Otroci si pridobijo prva znanja o svetu s prvim jezikom, medtem ko tuji jeziki širijo in spodbujajo otroke k bolj kompleksnemu razmišljanju. Ustreznost, zanimivost in uporabnost besedišča so glavni kriteriji za izbiro vsebin, medtem ko so jezikovne strukture, zlasti v zgodnjem obdobju na intuitivni ravni dožemanja, drugega pomena.

Vsebine izhajajo iz otrokovega predznanja, kulture dežele ter značilnosti drugače govorečih skupnosti in ga smiselno širijo in nadgrajujejo. Izbira vsebin zavisi od tega, katera so tista področja, ki pri otrocih v določenem okolju zbudijo največ zanimanja. Prioriteta je poučevanje pedagoško osmišljenih vsebin in ne jezika v osami, kar pa dosežemo z integriranim, vsebinsko naravnanim poukom, ki sega preko in na vsa področja splošnega kurikula za določeno starost.

Otroci izkusijo, razumejo in uporabijo jezik v kontekstu, simuliranih situacijah in medsebojni komunikaciji. Glavni poudarek je na poslušanju in govorjenju, še posebej na začetku učenja, hkrati pa se vključujeta tudi branje in pisanje kot podporni zmožnosti v tem obdobju. Pomensko ustrezna raba jezika v razredu pomaga učencem razviti nove učne strategije kot tudi preizkušanje in nadaljnji razvoj poznanih strategij.

Verbalni (npr. izgovorjava, ritem in intonacija) kot tudi neverbalni elementi komunikacije igrajo pomembno vlogo pri jezikovni rabi in jih je potrebno nenehno vključevati v pouk.

Metode učenja/poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu

Pri izbiri metod poučevanja naj učitelji upoštevajo naslednje kriterije:

- Učitelj izbere sodobne in ustrezne metode/pristope poučevanja, ki ustvarjajo ozračje, ki spodbuja duha raziskovanja, svobodnega izražanja lastnih uvidov in spoznanj in v katerem se otroci počutijo varno in sprejeto.
- Izbrane metode/pristopi so osredinjeni na otroka kot celoto in omogočajo vsem otrokom (upo)rabo vseh čutil ter sprotno odpravljajo individualne učne ovire značilne za otroke ob vstopu v šolo.
- Izbrane metode/pristopi omogočajo otrokom rabo jezika, ki zagotavlja sporočilni namen. Pri tem sta didaktična igra in pripovedovanje (narativni pristop) najboljši naravni okolji za otrokovo rabo jezika.
- Izbrane metode/pristopi spodbujajo otroke k lastnemu odločanju, izbiranju in

sodelovanju z drugimi otroki. S tem prevzemajo učitelji nove vloge (opazovalci, soorganizatorji in sodelujoči pri igri in drugih dejavnostih).

- Izbrane metode/pristopi izrabljajo možne organizacijske vzorce, kot na primer individualno delo, delo v majhnih skupinah, delo v paru in po potrebi tudi frontalno delo.

Vrednotenje učenja in poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu

Predlagane rešitve se navezujejo na veljavne zakonske osnove v času poteka projekta. Glej prilogo 1.

Jasnost poučevanja in brezskrbno ozračje sta nujen predpogoj za izpolnitev otrokovih potreb po informacijah o njihovem napredku. Največjo težo na tej stopnji nosi zbiranje podatkov o otrokovem napredku oziroma formativno preverjanje, ki odseva izbrane

metode/pristope poučevanja. Postopki za jezikovno vrednotenje služijo za ugotavljanje uspešnosti poučevanja kot tudi napredka posameznega otroka.

Dejavnosti, ki služijo ugotavljanju jezikovnega napredka posameznega otroka morajo upoštevati celosten razvoj otroka. Napredek vsakega posameznika mora biti opazen in prepoznan (tako pri učitelju kot otroku).

3.2.4 Osnutek učnega načrta

Avtorji osnutka učnega načrta so člani strokovne skupine in učitelji dolgoletni praktiki zgodnjega tuje jezikovnega poučevanja (dr. Janez Skela, dr. Saša Jazbec, dr. Alja Lipavac Oštir, dr. Mateja Dagarin Fojkar, mag. Soča Fidler, dr. Karmen Pižorn, Simona Cajhen, mag. Katica Pevec Semec, Ines Arh, Andrea German Velušček, Stanka Emeršič, Mateja Todorovski, Romana Zupančič).

Osnutek je upošteval Smernice, načela in cilje posodabljanja učnih načrtov, pripravljen s strani Komisije za spremljanje in posodabljanje učnih načrtov in katalogov znanja za področje splošnega izobraževanja in splošno-izobraževalnih znanj v poklicnem izobraževanju, 2007.

Posebnost osnutka je v tem, da je primeren za različne tuje jezike. Vsebina učnega načrta obsega naslednje točke:

1. Opredelitev predmeta: okoliščine, umestitev pouka tujega jezika v 1.vio v predmetnik OŠ
2. Splošni cilji in kompetence: učenje tujega jezika V 1. VIO v kontekstu ključnih kompetenc za vseživljenjsko učenje, razvijanje jezikovne kompetence in sporazumevalne zmožnosti
3. Cilji in vsebine: razvijanje jezikovnih zmožnosti (sprejemanja, tvorjenja in posredovanja), poslušanje in slušno razumevanje, branje in bralno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje, pisanje in pisno sporočanje ter sporazumevanje, posredovanje ali mediacija, teme
4. Pričakovani rezultati: poslušanje in slušno razumevanje, branje in bralno razumevanje, govorno sporočanje in sporazumevanje in pisanje ter pisno sporočanje ter sporazumevanje
5. Medpredmetne povezave
6. Didaktična priporočila
7. Vrednotenje dosežkov

8. Materialni pogoji za izvedbo pouka: učilnica, oprema in gradiva; informacijska komunikacijska tehnologija (IKT); vloga učbenika

9. Znanja izvajalcev

Osnutek učnega načrta je dosegljiv v monografiji <http://skupnost.sio.si/file.php/4579/Monografiji/vecjezicnostcilil.pdf>.

3.3 CILJ 3

3. Cilj obogatiti osnovnošolski kurikulum z integriranim poučevanjem tujih jezikov in vnosom večjezične in interkulturene dimenzije.

Rezultati

Kot rezultat je nastal elaborat, na osnovi katerega je nato nastal predlog za pripravo poskusa uvajanja tujih jezikov v 1. VIO OŠ, ki je bil nato posredovan Ministrstvu za šolstvo in šport v oktobru 2009.

Povzetek elaborata (avgust 2008)

Predlog za pripravo poskusa uvajanja tujih jezikov v 1. VIO OŠ je predvideval poskusno uvedbo poučevanja prvega tujega jezika v 1. VIO v šolskem letu 2010/2011 na vzorcu 45 osnovnih šol (10 odstotkov osnovnih šol) in postopno uvedbo poučevanja prvega tujega jezika v 1. VIO na ostalih šolah z enoletnim zamikom (enoletni zamik omogoča evalvacijo poskusa po posameznih šolskih letih in pripravo frontalne uvedbe na osnovi ugotovitev evalvacije poskusa). Prvi tuji jezik v 1. VIO se bi poučeval dve šolski uri tedensko (90 minut) kot integrirani predmet – v okviru obtoječčega predmetnika – pri vseh predmetih razen slovenščini (oziroma maternem jeziku). Integracija se bi izvajala trikrat tedensko po 30 minut. Zaradi morebitnega vpliva na izvedbo predmetov pri katerih se bi v integrirani obliki izvajal tuji jezik, smo predlagali uvedbo ene dodatne ure v predmetniku vsaj za čas trajanja poskusa. Dodatna ura v predmetniku bi imela status nerazporejene ure v okviru, katere bi razredni učitelji izvajali ure posameznih predmetov glede na potrebe teh predmetov (doseganje ciljev predmeta). Nerazporejena ura bi zagotavljala nemoteno izvajanje in doseganje ciljev tistih predmetov, pri katerih bo potekalo integrirano poučevanje tujega jezika.

Integrirano poučevanje tujega jezika lahko izvajajo učitelj razrednega pouka z opravljenim programom izpopolnjevanja za poučevanje tujega jezika ali učitelj tujega jezika z

dodatno usposobljenostjo za poučevanje na zgodnji stopnji. Predlog poučevanja prvega tujega jezika v 1. VIO predvideva tudi spremembo poučevanja prvega tujega jezika od 2. VIO oziroma od 4. razreda naprej. Predlagana je sprememba predmetnika in sicer, da se prvi tuji jezik od 4. razreda naprej poučuje tri šolske ure tedensko. To pomeni, da se bi v osnovnih šolah prvi tuji jezik poučeval skupno 831 šolskih ur, od tega 204 ure integrirano (1. VIO) in 621 šolskih ur v klasični ločeni izvedbi predmeta (2. in 3. VIO).

V okviru priprav na poučevanje prvega tujega jezika v 1. VIO smo prišli do ugotovitev, da poučevanje (obveznega) drugega tujega jezika (in izbirnih tujih jezikov) ni urejeno primerno, zato predlagamo spremembo poučevanja (obveznega) drugega tujega jezika (in izbirnih tujih jezikov). Izkazalo se je, da je potrebno poučevanje tujih jezikov (in njihovo umestitev v predmetnik) obravnavati celostno in pri tem upoštevati celotno vertikalno izobraževanja.

Ugotavljamo, da trenutna ponudba poučevanja prvih tujih jezikov (kot prvi tuji jezik se v večini primerov poučuje angleščina in v manjšem obsegu tudi nemščina) v Sloveniji ni optimalna, zato predlagamo spremembe pri izboru prvega tujega jezika. Pripravili smo dva alternativna predloga: (i) prvi predlog predvideva, da se kot prvi tuji jezik izvaja le angleščina (torej ukinitve nemščine kot prvega tujega jezika) in (ii) drugi predlog, da se kot prvi tuji jezik izvaja ali angleščina ali nemščina ali francoščina (torej razširitev ponudbe prvega tujega jezika s francoščino). Problematiko je smiselno obravnavati skupaj s poučevanjem drugega tujega jezika. Trenutno stanje (poučevanje angleščine in nemščine kot prvega tujega jezika), kakor tudi predlagani drugi predlog (poučevanje angleščine, nemščine ali francoščine kot prvega tujega jezika), imata dve glavni omejitvi: težave predstavlja predvsem prehajanje učencev (med osnovnimi šolami z različnimi prvimi tujimi jeziki in prehajanje na srednje šole te kasneje na fakultete) ter ustvarjanje nenenakih možnosti za učence (angleščina ima drugačen položaj kot ostala jezika; za učenca je bolj uporabno oziroma celo nujno znanje angleščine, slednje za ostala dva tuja jezika ne moremo trditi).

Za učence s posebnimi potrebami predvidevamo poučevanje prvega tujega jezika v istem obsegu kot pri ostalih učencih, predvidene in nujne so le prilagoditve glede na vrsto primanjkljajev, ovir ali motenj učencev s posebnimi potrebami. Izjema so učenci s posebnimi potrebami, ki se izobražujejo v programih z nižjim izobrazbenim standardom. Ti programi imajo že sedaj na predmetniku (prvi) tuji jezik v manjšem obsegu (dve uri tedensko v 3. VIO). Rešitve, ki se nakazujejo za te programe, prinašajo določene težave, zato je smiselno in nujno, da se temu področju v prihodnje nameni potrebna strokovna pozornost in da se presodi, katera oblika poučevanja (prvega) tujega jezika v teh programih je za vključene učence najbolj

optimalna. V predlogu sicer zaenkrat predlagamo dve možnosti: (1) ohranitev dosedanjega obsega poučevanja tujega jezika v prilagojenih izobraževalnih programih z nižjim izobrazbenim standardom, ali (2) začetek poučevanja tujega jezika v prilagojenih programih z nižjim izobrazbenim standardom od začetka 2. triletja naprej (integrirano ali samostojno). Oba predloga imata svoje pomanjkljivosti, sta pa primerno izhodišče za nadaljnje urejanje področja.

Posebna skrb je potrebna tudi pri urejanju poučevanja tujih jezikov v šolah na narodno mešanih območjih Slovenske Istre in Prekmurja. Specifika teh šol je, da se ob prvem maternem jeziku poučuje še drugi jezik okolja (drugi jeziki okolja so za te skupine učencev italijanščina, madžarščina ali slovenščina (slovenščina predstavlja drugi tuji jezik pripadnikom obeh narodnih manjšin) in je torej tem učencem prvi tuji jezik pravzaprav že drugi tuji jezik, ki se ga učijo. Za poučevanje prvega tujega jezika v osnovnih šolah na narodno mešanih območjih smo pripravili predlog, ki predvideva poučevanje prvega tujega jezika v 1. VIO tudi na narodno mešanih območjih.

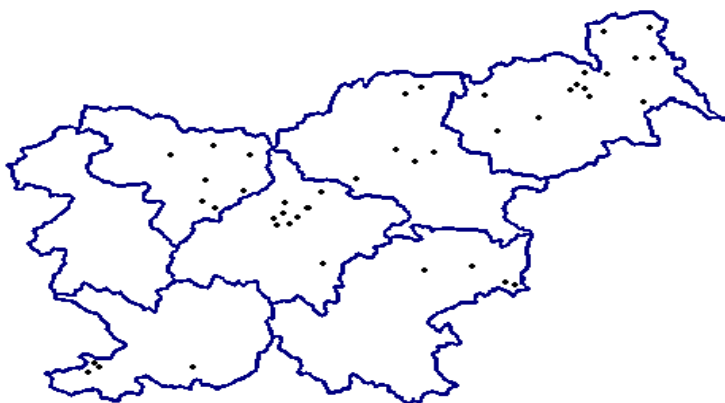
3.4 CILJ 4

4. Cilj razvijati in spodbujati zanimanje za večjezičnost in dvojezičnost otrok priseljencev.

Rezultati

Oblikovanje projektnih skupin in usposabljanje

Učitelji projektne skupine so delovali v manjših skupinah, ki smo jih glede na to, od kod prihajajo, organizirali v 7 področnih skupin, ki so pokrivala skorajda vse regije Slovenije. Slika 1 prikazuje vključenost šol v projekt glede na regijsko razporeditev.

Slika 1

S takšno organiziranostjo učiteljev smo poglobili vpogled v njihovo učno prakso, objektivneje zastavili spremljanje in analizo prakse, uvedli skupne refleksije, s katerimi smo pri učiteljih spodbujali samokritičnost ter jih spodbujali k večji profesionalnosti in poglobljenemu strokovnemu delu, saj je manjša skupina pomenila več možnosti za odprt dialog med člani skupine. Koordinacijo področnih skupin so prevzele posamezne članice strokovne skupine, ki so delovale kot povezovalni člen med ostalimi člani v skupini in hkrati prevzele vlogo skrbnikov dokumentacije ter vodile strokovni diskurz med člani skupine. Kot članice strokovne skupine projekta so koordinatorice skrbele tudi za strokovno mreženje med posameznimi področnimi skupinami in strokovno skupino.

V času od oktobra 2009 do marca 2010 so se učitelji v posamezni področni skupini sestali dvakrat. Na srečanju, ki je vedno potekalo na šoli, so bile podobne vsebine: predstavitev primerov iz prakse, samoanaliza in skupna refleksija. Učitelji so s predstavitev primerov lastne prakse in s skupnimi refleksijami drugih primerov, naredili korak v smeri cilja, ki smo si ga postavili v projektu, to je spodbujati samoreflektirajočega praktika.

Informiranje strokovne javnosti

V času izvajanja projekta (1.4.2008-1.4.2010) smo skrbeli tudi za informiranje drugih (strokovne in splošne javnosti) o našem delu in o ciljih, ki smo jim sledili.

Posamezne članice strokovne skupine so skupno objavile skupno 8 člankov, namenjeni informiranju nestrokovne javnosti o funkcionalni večjezičnosti in njenem pomenu za vzgojo in izobraževanje otrok:

- Brumen, M. (2009). Učenje tujega jezika v otroštvu. *Otrok & družina*, 9, št. 53, str. 12-15.
- Jazbec, S./Lipavic Oštir, A. (2009). Otroci in učenje tujih jezikov. *Dnevnikov objektiv*, 4. 4. 2009.
- Jazbec, S./Lipavic Oštir, A. (2009). Zgodnje učenje tujih jezikov: Če se Janezek nauči, bo Janez znal. *Ona priloga Delu*, 31. 3. 2009.
- Lipavic Oštir, A./Jazbec, S. (2009). Starši prehitevajo šolsko politiko. *Večer*, feb. 2009, št. 15.
- Lipavic Oštir, A./Jazbec, S. (2009). Tudi enojezičnost je ozdravljiva. *Večer*, 19. 12. 2009.
- Pižorn, K. (2009). Analiza strahov pred večjezičnostjo ali Večjezičnost – kdo se te boji? *Vzgoja in izobraževanje*, 40, št. 2, str. 22-27.
- Žolnir, N. (2009). Najprej lahko pričakujemo pomik pouka tujega jezika v nižje razrede. *Delo*, 14. 4. 2009.

- Lipavic, Oštir Alja, Jazbec, Saša (2009). *Vzajemno delovanje različnih dejavnikov pri uvajanju CLIL-a v šolski sistem v Sloveniji*. Pedagoška obzorja, letnik 24, št.3-4, str. 104 –

Odzivi v medijih radio/TV

- Predstavitev projekta na Radio Evropa, 21.4.2009
- Predstavitev projekta na RA 1 LJ, marec 2009
- Predstavitev poteka zaključne konference v medijih (Večer, Vestnik MS, RTV SLO, Radio SLO, Šolski razgledi)

Strokovno svetovanje drugih zainteresiranih:

V drugem letu izvajanja projekta se je informacija o projektu razširila tudi izven projektne skupine. Članice strokovne skupine smo se s posameznimi svetovalnim storitvami odzivali na pobude iz širše prakse in sicer tako, da smo pripravljali krajša informativna predavanja za šolske kolektive oz. strokovne skupine ravnateljev. Dobili smo veliko vprašanj tudi preko e-portala, kjer je bilo možno vzpostaviti stik z našim projektom. V okviru razpisa Inovacijskih projektov za šol.l. 2009-10 se je več šol vključilo k mrežnemu projektu Od večjezičnosti k večkulturnosti, ki ga vodijo konzulenti iz projekta UTJ-Jimu.

Vključevali smo se tudi v mednarodno dogajanje, kjer so se posamezni člani udeleževali strokovnih konferenc oziroma srečanj, na katerih so večinoma tudi aktivno sodelovali:

- 2nd International Conference of the EdiLic Association: Curriculum and the Development of Plurilingual and Pluricultural competence (The veil aux langues: An integrative approach), Barcelona 2.- 4.2008
- IATEFL's 43 rd Annual International Conference and Exhibition, v času od 31. 3. - 4.4. 2009 v Cardiffu, Wales,
- 2. Europäische Tagung für Mehrsprachigkeit, od 18.6.2009 do 19.6.2009, Berlin,
- Mehr Sprachen für Kinder,/ Konzepte für Kindergarten und für den Übergang in die Grundschule, v organizaciji Goethe Instituta /Goethe-Institut 13.11.2009, München,
- IATEFL's 44rd Annual International Conference and Exhibition, od 7. 4. 2010 do 11. 4. 2010. Harrogate, Velika Britanija,
- Posveta Izzivi vodenja za raznolikost, od 29.3. 2010 do 31. 3. 2010, Portorož.

Stik z mednarodnim prostorom je projektu dajal posebno referenčno noto, saj je bilo možno o strokovnih dilemah sproti razpravljati tudi z vidika tujih strokovnjakov, po drugi strani pa smo mednarodno sodelovanje izkoristili tudi za promocijo naših izkušenj, ki so se oblikovala med izvajanjem projekta.

Za potrebe projekta smo ustvarili svoje e- okolje, ki je ponujalo komunikacijsko orodje med člani projekta in strokovno skupino. Po prvem letu projekta je e- portal prerasel v interaktivno multimedijско učno okolje ter širil krog uporabnikov. <http://zrss.edus.si/moodle/course/view.php?id=3> (stara verzija e-portala)

3.5 CILJ 5

5. Cilj razvijati in spodbujati interkulturno vzgojo z izgrajevanjem jezikovnih/medkulturnih zmožnosti.

Rezultati

Izobraževanje (samo v zvezi interkulturno vzgojo)

Seminarji

V prvem letu projekta smo organizirali 40- urni oz. 5-dnevni seminar z naslovom *Novosti na področju poučevanja tujih jezikov in medkulturnega in medjezikovnega uzaveščanja na zgodnji stopnji*, ki je potekal na Pedagoški fakulteti v Ljubljani, konec avgusta 2008. Z uvodnim seminarjem smo želeli na eni strani motivirati projektno skupino, ki se je na tem seminarju prvič srečala ter predstaviti vsebinski okvir delovanja projekta. K izvajanju seminarja smo povabili priznane strokovnjake s področja zgodnjega učenja tujih jezikov iz različnih jezikovnih skupnosti kot tudi s področja medkulturnega in medjezikovnega uzaveščanja. Skupaj z mednarodnimi strokovnjaki smo predstavili tudi domače izkušnje, pri katerih so nam pomagali učitelji praktiki in domači strokovnjaki. Uvodni seminar smo zaključili s predstavitvijo metodologije dela v projektu in z opisom izvedbe posnetka stanja, ki smo jo izvedli v prvem letu projekta.

Vsebine in izvajalci seminarja s poudarkom na razvijanju interkulture in večjezičnosti

- Osnovna izhodišča učenja jezikov na zgodnji stopnji (Richard Johnstone),
- Katerim osnovnim izhodiščem sledite pri pouku tujega jezika? (Mateja Dagarin Fojkar, Karmen Pižorn, Neva Šečerov),
- Jezikovno in medkulturno uzaveščanje (Marce Bernaus),
- Večjezični pristop JiMU v Evropi in Sloveniji (Soča Fidler),
- Predstavitev gradiv projekta Ja-Ling (Robert Povirk, Manica Furlan, Justina Zupančič),

- Konvergentna pedagogika pri učenju tujih jezikov na zgodnji stopnji (Katica Pevec Semec in Mojca Leben),
- Čarobnost angleščine v prvi trijadi OŠ (Tom Majer),
- Drugi jezik na narodno mešanem območju slovenske Istre (Neva Šečerov),

Cilji in vsebine večjezičnega pristopa jezikovnega in medkulturnega uzaveščanja (JiMU)

V prvem letu projekta je bila zelo aktivna skupina 18 učiteljic in učiteljev iz 9 osnovnih šol, ki so prej delovali v mednarodnem projektu Vrata v jezike. V začetku se je ta skupina učiteljev srečevala posebej izven skupine učiteljev tuje jezikoslovcev. Na 7 srečanjih so pripravljali didaktični material ter ga preizkušali v praksi.

Večjezični pristop jezikovnega in medkulturnega uzaveščanja⁸ je inovativni del tujejezikovne senzibilizacije. Vizija pristopa je oblikovanje skupne miroljubne prihodnosti ljudi različne narodne pripadnosti, jezika in sposobnosti. To je možno doseči z zavzetim skupnim delom in z zanimanjem za druge. Uzaveščanje poteka s pomočjo večjezičnega pristopa, pri katerem se učenci/učenke srečujejo z jeziki, ki jih zanimajo, ki se poučujejo v šolah, ki so jeziki priseljencev, so med manj poučevanimi jeziki.

Uzaveščanje izhaja iz izkušenj učencev/učenk, poteka pa tudi s pomočjo pripravljenih gradiv; pri srečanju z drugimi jeziki učenci/učenke razmišljajo o podobnostih in razlikah, se o teh pogovarjajo in predstavijo svoje ugotovitve. Didaktični potencial pri stiku z več jeziki je v tem, da se skupaj razvijajo ozaveščenost o jezikovni različnosti ali podobnosti, metajezikovna zmožnost in jezikovna zavest.

Učenci/Učenke se srečujejo z različnimi jeziki; poleg slovenščine, ki je za večino prvi jezik, ter ciljnim tujim jezikom, tudi z jeziki, ki jih govorijo njihovi sošolci, prijatelji, starši, ali pa bi jih sami želeli govoriti. Ob tem odkrivajo jezikovno in kulturno raznolikost kot vrednoto, ki jih bogati in jim omogoča sprejemanje in boljše razumevanje drug drugega.

Splošni cilji JiMU se nanašajo različna področja. Učenci/Učenke razvijajo zanimanje za jezike (tudi za prvi jezik), se uzaveščajo o jezikovni in kulturni različnosti in razvijajo pozitiven odnos do jezikovne in kulturne različnosti (tudi do manj razširjenih in/ali družbeno podcenjenih jezikov).

⁸ Večjezični pristop jezikovnega in medkulturnega uzaveščanja sta razvijala evropska projekta Evlang (1997-2001) in Ja-Ling (2001-2004); ALC (2004-2007) je začel razvijati opisnike večjezične in medkulturne zmožnosti in CARAP (2008-2009) nadaljuje delo.

Cilji in vsebine so razdeljeni na tri sklope: uzaveščanje, stališča in zmožnosti. Učenci/Učenke spoznavajo, da so med jeziki in kulturami podobnosti in razlike, na svetu obstaja veliko jezikov in da lahko pogosto najdemo več jezikov v eni državi ali isti jezik v več državah, so jeziki in kulture odprti svetovi, ki si delijo ali izmenjujejo elemente glede na zgodovinsko genezo ali stike, na svetu obstajajo različne pisave, da so lahko besede, ki podobno zvenijo v drugem jeziku, tam popolnoma drugače zapisane in da sta si lahko izgovorjava in zapis v nekem jeziku precej različna.

Stališča so oblikovana tako, da učenci/učenke sprejemajo in se pozitivno odzivajo na različne kulturne tradicije in razvijajo pozitiven odnos do vseh jezikov, tudi do jezikov v razredu. Učenci razvijajo tudi vrsto zmožnosti, in sicer slušno in/ali pisno razpoznavajo precej znane jezike na osnovi glasov in znanih besed, slušno in/ali pisno razpoznavajo leksikalne podobnosti med jeziki, zmožni so identificirati nekaj neznanih jezikov⁹ in kritično utemeljujejo svoja spoznanja in ugotovitve.

V drugem letu projekta smo učitelje te skupine združili z ostalimi tujejezikovnimi učitelji ter skupaj nadaljevali razvoj didaktičnih gradiv in izvajanje prakse.

3.6 CILJ 6

6. Cilj razvijati in spodbujati inovativni in raziskovalni pristop k učenju in poučevanju jezikov z osredinjenostjo na učenca.

Rezultati

V nadaljevanju so predstavljene ugotovitve opazovanj učne prakse in skupne refleksije na srečanjih področnih skupin ob uvajanju novega didaktičnega koncepta projekta (november 2009)

Novi didaktični koncept se je odražal v naslednjih elementih:

Ugotovitve po prvem letu projekta

- timsko poučevanje: ponekod še nejasna vloga učiteljice razrednega pouka (nepotrebno prevajanje)

⁹ Neznani jeziki niso določeni; priporočamo vključitev jezikov razreda, sosedske jezike, jezike, ki učence zanimajo.

- uporaba slovenskega jezika: velik delež uporabe slovenščine, v smislu pojasnjevanja navodil oz. preverjanja razumevanja navodil
- prevladujoč je še vedno jezikovni model poučevanja, kljub uporabi vsebin iz različnih predmetov, so prevladovale pesmice, izštevanka, zgodbe, reševanje delovnih listov, in postavljanje vprašanj what's this ?who ? how many?
- cilji pouka: pretežno jezikovni
- dobra učna klima: povsod je bilo zaznati, da so učenci uživali pri pouku
- nediferenciran pouk: večinoma so bile enotne aktivnosti za vse učence
- oblika pouka: veliko različnih aktivnosti vendar brez jasne kognitivne povezanosti
- tip učne ure: pri udeleženkah, ki so izvajale pouk v integrirani obliki, so uporabile tip ure ponavljanja oz. utrjevanja

Ugotovitve po drugem letu projekta

- Timsko poučevanje: vloge učiteljic razrednega pouka in tujih jezikov so postale bolj jasne v vseh stopnjah načrtovanja in izvajanja, vendar pri izvajanju pouka dominirajo učiteljice tujega jezika, čeprav so učiteljice razrednega pouka stalno prisotne
- uporaba slovenskega jezika je bila zaznana le pri manjšem številu učnih ur in le v utemeljenih izjemah, ko se je z otroki delo individualiziralo zaradi drugih posebnih potreb učencev; tudi za vodenje pouka se skorajda izključno uporablja tuji jezik, kar je velik napredek od prvega srečanja
- celotna skupina je naredila viden premik v smeri stran od zgolj jezikovnega modela k integrativnemu modelu, saj so številne učiteljice prvič preizkušale nov didaktični model v rednem kurikulumu 1. VIO.
- cilji pouka: skoraj pri vseh udeleženkah so se cilji učnih ur naslonili na učne načrte predmetov v prvem triletju, tudi v primerih, ko je pouk tujega jezika potekal izven predmetnika (interesna dejavnost, podaljšano bivanje), cilji so bili uresničeni ne glede na to, ali je šlo za uvajanje nove snovi ali utrjevanje
- Tip učne ure: pri udeleženkah, ki so izvajale pouk v integrirani obliki, so prevladovale ure obravnave nove snovi in ne zgolj ure utrjevanja oziroma ponavljanja
- Ustvarjeni so pogoji za sočasno doseganje različnih učnih ciljev (vsebinski, jezikovni in drugih) in s tem se zmanjša obremenitev učencev ter se tako racionalizira učni proces

- Učitelji zaznavajo potrebo po dodatnem usposabljanju za implementacijo novega didaktičnega koncepta

Realizacija 6. cilja se kaže tudi v nekaterih vsebinah, ki smo jih izvajali na dveh seminarjih. V prvem letu projekta je v okviru seminarja Richard Johnstone predstavljal osnovna izhodišča učenja jezikov na zgodnji stopnji, ki so vključevala omenjen cilj. V drugem letu projekta smo pripravili pet dnevni seminar z naslovom *Predlogi in ideje za poučevanje tujih jezikov mlajših učencev*, ki je potekal na Filozofski fakulteti v Mariboru, konec junija 2009. S seminarjem smo želeli obogatiti tujejezikovno učno prakso s poudarkom na razvijanju in spodbujanju inovativnega pristopa k zgodnje tujejezikovnemu poučevanju z osredinjenostjo na učencu.

K sodelovanju smo povabili mednarodne in domače strokovnjake in praktike. Poleg tega smo se želeli strokovno podkrepiti tudi z izkušnjami s področja večjezičnosti in večkulturnosti, ki nam jih je predstavila priznana strokovnjakinja iz Švice. Posebnost seminarja je bil način izvedbe, ki je omogočal, da je posamezna vsebina potekala hkrati v dveh vzporednih delavnicah, s čimer smo vsem udeležencem seminarja zagotovili intenzivnejše doživljanje vsebine in tudi možnosti aktivnejšega dela.

Vsebine in izvajalci:

- Ustvarjanje pogojev za dobro učenje (Carol Read),
- Smernice za otrokov govor in učenje (Carol Read),
- Nadzor ali kaos? Pozitivno vodenje osnovnošolskih razredov (Carol Read),
- Dejavnosti in drama skozi igro pri jezikovnem učenju otrok (Carol Read),
- IKT in mladi učenci jezikov (Livia Farago),
- Celostni pristop k učenju naravoslovja in umetnosti (Livia Farago),
- Pripovedovanje zgodbic in več – za dejavno vključevanje mladih učencev pri jezikovnem pouku (Mihaela Brumen),
- Tujejezikovno opismenjevanje mladih učencev (Mateja Dagarin Fojkar, Darja Žnidaršič),
- Tuji jeziki v osnovni šoli po Kikus metodi (Elina Novajas),
- Izkušnje s CLIL-om na zgodnji stopnji v Švici (Christine Le Pape Racine),
- Kako načrtovati za integrirano izvajanje tujega jezika na zgodnji stopnji (Katica Pevec Semec in Karmen Pižorn),
- Timsko delo (Alenka Polak)
- Razmišljanja o seminarju in prihodnjem delu v projektu (Alja Lipavac Oštir),
- Oblikovanje območnih skupin (Saša Jazbec).

Zaključna konferenca

V juniju je potekala zaključna konferenca projekta, kjer smo omenjen cilj realizirali predvsem v popoldanskem delu, kjer so potekale različne delavnice, v katerih so sodelovali učitelji praktiki in didaktiki.

- Glasbena vzgoja in tuji jezik (dr. Olga Denac, in Petra Napast)
- Športna vzgoja in tuji jezik (mag. Črtomir MATEjek, Mateja Todorovski)
- Spoznavanje okolja in tuji jezik (mag. Tina Rajšp in Renata Jakič in Monika Krančič)
- Matematika in tuji jezik (dr. Alenka Lipovec in Stanka Emeršič)
- Likovna vzgoja in tuji jezik(dr. Janja Batič in Romana Zupančič)

Portfolijo

Iz analize portfolijev se kaže velika motivacija učiteljev za zgodnje tuje jezikovno poučevanje, kar je gotovo pogoj za uresničitev 6. Cilja.

Motivacija pri večini učiteljev je zelo velika, saj se nekateri s tem področjem ukvarjajo že dolgo časa in si želijo, da bi bilo to končno tudi zakonsko urejeno. Njihova motivacija pogosto izvira že iz otroštva, ko so prvič prišli v stik s tujimi jeziki, običajno v izvenšolskih situacijah, ko so se srečali s sorodniki iz drugih dežel, ali pa so krajši čas bivali v drugih državah.

Nekaterim je zgodnje učenje tujega jezika blizu tudi zaradi bližine meje in izpostavljenosti tujemu/drugemu jeziku že od otroštva naprej. Tudi vpliv učiteljev tujega jezika na njihovo motivacijo je močno prisoten ali po besedah dveh učiteljic: *«... motivacijo mi je dala moja prva učiteljica za angleščino in tudi sama želim biti takšna ...», »... moj pouk angleščine se mi je zdel zanimiv, zabaven, imela sem dobro samopodobo in občutek, da sem uspešna. K temu sta pripomogli dve moji učiteljici, ki sta me navdušili do te mere, da mi je angleški jezik predstavljal izziv.»*

Nekateri izmed učiteljev so imeli v preteklosti tudi slabe izkušnje z učitelji tujih jezikov, kar jim je dalo motivacijo, da so sami drugačni, npr: *» mislim, da so me ravno slabi zgledi mojih učiteljic pripeljali do odločitve, da želim delati bolje in podajati znanje na otrokom zanimiv način in z razumevanjem«,* ali *»... kljub slabim izkušnjam s tujim jezikom v šoli, se mi je kasneje ponudila priložnost za poglobljanje znanja tujega jezika in tudi poučevanja le tega ...».* Njihovi opisi kažejo na pomembno učiteljevo vlogo, ki zaznamuje človeka za vse življenje, tako v pozitivnem kot v negativnem smislu.

Veliko učiteljev med motivacijo prišteva tudi potovanja in delo v tuje-govorečem okolju (npr. poletni kampi v Združenih državah, varovanje otrok v Veliki Britaniji ipd.). Ena izmed učiteljic je že kot učenka v 8. razredu sama poučevala angleščino prvošolčke, kar se je potem nadaljevalo skozi vsa njena mladostniška leta. Za nekatere učitelje je bilo poučevanje šolskih ali predšolskih otrok prvo delo, ki so ga opravljali še kot študenti v tečajni obliki in jim je za vedno ostalo v spominu.

Nekaterim so tuji jeziki blizu tudi zaradi tuje glasbe, ki so jo vedno radi poslušali, in tujih oddaj na televiziji, ena izmed učiteljic pa je dejala, da ima rada tuje jezike, ker jo »...s svojo melodičnostjo in posebnostmi vedno pritegnejo ... «.

Večini učiteljev pa motivacijo za poučevanje tujega jezika v prvem VIO dajejo njihovi učenci, ki se ga radi učijo ali po besedah ene učiteljice: »...*Navdušenje otrok in njihova pozitivna povratna informacija pa je tisto, kar mi vedno znova daje potrditev, da sem na pravi poti.*«

3.7 CILJ 7

7. Cilj razvijati in spodbujati didaktične usposobljenosti učiteljev za zgodnje poučevanje jezikov.

Rezultati

Srečanja projektne skupine, mreža šol

Na drugem srečanju, ki je potekalo v maju 2009, smo udeležencem predstavili Osnutek učnega načrta za učenje tujih jezikov v 1. VIO, naredili refleksijo v obliki delavnice na temo strokovnih poudarkov iz opazovanj učne prakse. Na srečanju so učitelji predstavili tudi svoje izkušnje iz prakse ter jih podkrepili s slikovnim gradivom in posnetki učne prakse. Izvedeni sta bili še dve delavnici (Multisenzorična motivacija za učenje tujih jezikov ter Integracija tujih jezikov v druge šolske predmete) z namenom razvoja nadaljnjih strokovnih spodbud. V zaključku smo predebatirali in pripravili načrt dela za 2. leto projekta. Na tretjem srečanju, ki je potekalo v oktobru 2009, smo udeležence projekta najprej seznanili z realizacijo projekta, jim predstavili didaktični model izvajanja zgodnjega učenja tujega jezika v 1. VIO ter jih v obliki delavnic seznanili in motivirali za ta takšen model pouka, se preizkusili v načrtovanju in pripravili idejni načrt za šolsko leto 2009/10, si izmenjali praktične izkušnje ter se organizirali za sodelovanje v 4. etapi projekta, kjer

smo na novo postavili delo v 7. področnih skupin. Na zadnjem, četrtem srečanju celotne projektne skupine, so učitelji predstavljali najbolj uspele primere prakse novega didaktičnega koncepta ter jih skupinsko reflektirali.

3.8 CILJ 8

8. Cilj razvijati zmožnosti za snovanje in vrednotenje gradiv za zgodnje jezikovno/medkulturno uzaveščanje in učenje.

Rezultati

Učitelji so skozi vse faze projekta razvijali gradiva, saj niso imeli na voljo obstoječih gradiv. Na srečanjih področnih skupin so gradiva medsebojno predstavili, izmenjali in (samo)vrednotili.

Med obvezno dokumentacijo, ki so jo oddajali sproti in ob zaključku projekta, so bila učna gradiva vseskozi sestavni del. Pomemben element gradiv je tudi njihova preizkušnost oziroma uporaba v praksi.

Učitelji so imeli možnost objave gradiv na e-portal, kjer se nahajajo dve vrsti gradiv. Prva so bila strokovno vrednotena in po potrebi izboljšana, druga pa so objavljena v avtentični obliki (v rubriki učitelji učiteljem).

3.9 CILJ 9

9. Cilj razvijati in spodbujati zmožnosti za refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo.

Rezultati

Rezultati uresničitve devetega cilja se kažejo v že opisanem in predstavljenih virih (multimedijski portal, različna didaktična gradiva učiteljev, opazovalni listi in opazovanja učne prakse, skupne diskusije na skupnih srečanjih celotne skupine ter na področnih skupinah).

Sledi opis dela skupnih srečanj vseh učiteljev in projektne strokovne skupine, kjer smo razvijali in spodbujali zmožnosti za refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo.

Na prvem srečanju, ki je potekalo v marcu 2009, smo vsebino namenili povratni informaciji spremljave stanja in sicer iz treh perspektiv: učencev, staršev in učiteljev ter predstavili predlog uvajanja tujih jezikov kot nacionalni poskus. Skupaj z udeleženci projekta in njihovimi ravnatelji smo reflektirali predstavljene ugotovitve spremljave ter izpostavili temeljne poudarke, in sicer neenakomerno razpršenost izvajanja projekta, različne oblike organizacij pouka, različne oblike financiranja, potreba po dodatni strokovni usposobljenosti itn.

Šole so prejele obdelane podatke vprašalnikov za starše tako za njihove šole kot primerjalno za celotni vzorec, z namenom, da jih lahko predstavijo v svojem okolju.

Na drugem srečanju projektne skupine so člani projekta priznali, da je bilo vodenje portfolia težko, še posebej, ker nekateri kljub danim navodilom niso natančno razumeli ciljev vodenja portfolia in niso vedeli, katere vsebine vključiti vanj. Vodenje portfolia jim je vzelo precej časa, a jih je veliko priznalo, da so ga napisali v zadnjih dneh pred oddajo, kar pa ni smisel sprotne samorefleksije in odzivanja nanjo v razrednih situacijah. Kar nekaj učiteljev je dejalo, da so postali bolj samokritični in da so sedaj, ko ga držijo v rokah zadovoljni z njim in da je bilo delo, ki so ga vložili vanj, vredno truda. Dejali so, da ga bodo še kdaj pogledali in da jim bo služil tudi kot zbirka gradiv za nadaljnje delo.

Nekateri učitelji so svoje portfolije po zaključku še dodatno dopolnili, na osnovi analize članov strokovne skupine in jih dali tudi na spletno stran projekta, tako da so na voljo vsem članom skupine in drugim uporabnikom e-portala. Portfolii so bili članom strokovne skupine v veliko pomoč pri razumevanju stanja poučevanja tujih jezikov v prvem triletju, saj so nam dali vpogled v to, kaj se dogaja v razredih in kako o tem razmišljajo učitelji. Marsikatera njihova ideja in nasvet sta pomagali pri nadaljnjem načrtovanju projekta in poučevanja tujih jezikov na zgodnji stopnji.

Tudi na drugem seminarju smo pozornost namenili refleksiji, pri kateri gre za učenje iz izkušenj. Vendar izkušnje same po sebi še ne omogočajo strokovnega razvoja. Vir učenja postanejo šele takrat, ko jih strokovnjak hoče in zmore analizirati ter ugotovitve uporabiti pri svojem nadaljnjem delu. Zato smo udeležence spodbudili k dnevnemu vodenju osebne refleksije, ki so jo na koncu seminarja oddali in je dosegljive na e. portalu. Pri tem nas je zanimal tudi kognitivni vidik in kako udeleženci razmišljajo o njem, kaj so se dnevno naučili iz vsebin seminarja (oz. iz teorije), dogajanj na delavnicah oz. od ostalih udeležencev, kaj mislijo o metodah dela (katere stvari so jim všeč, katere ne, katere se jim

zdijo uporabne in zakaj ter povezanost spoznanega z lastno prakso). Nastali so zanimivi zapisi, ki izkazujejo uresničljivost devetega cilja.

3.10 CILJ 10_dodani

10. CILJ Razvijanje IKT kompetence

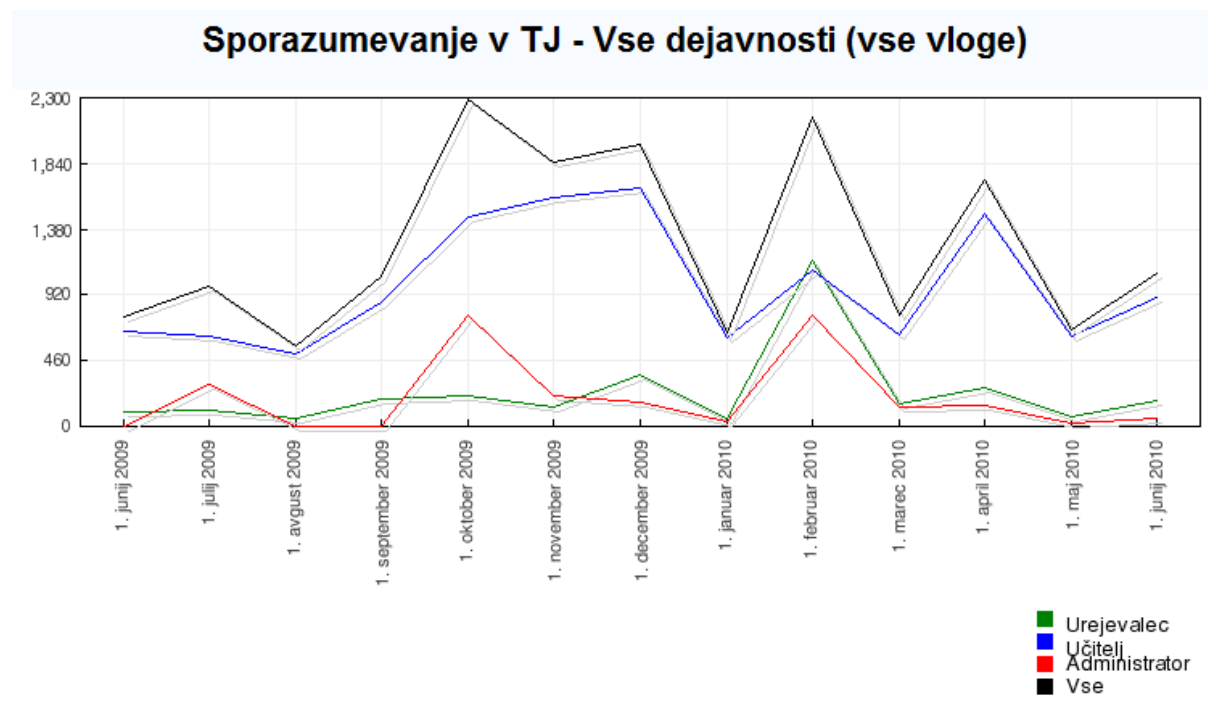
Rezultati

Za potrebe projekta smo oblikovali e-portal, ki je v prvi fazi projekta imel vlogo dokumentacijskega centra in medija za obveščanje članov projekta.

Kmalu se je pokazala potreba po interaktivni uporabi med učitelji znotraj področnih skupin ter kasneje med učitelji in strokovno skupino.

Portal je bil v začetni fazi namenjen zgolj uporabnikom projekta, kasneje pa smo ga odprli za druge zainteresirane uporabnike, med katerimi so prednjačili drugi učitelji in študenti.

Slika 2

Začetek delovanja e-portala je bil avgust 2008, do junija 2010 je bilo registriranih 211 uporabnikov. Graf aktivnosti na portalu (ogledi in objave), ki so se zgodile v zadnjem letu (slika 2). V povprečju je v drugem letu vsak uporabnik na mesec obiskal portal 5-krat.

4. SKLEPI IN PREDLOGI

4.1 povzetek ugotovitev za vsak zastavljen cilj izboljšav

- 1. Cilj:** utemeljiti smiselnost in koristnost učenja/poučevanja tujih jezikov v otroštvu z najnovejšimi spoznanji za slovenski šolski prostor

Večjezičnost je norma sodobne družbe in za njeno doseganje je potrebno z učenjem tujih jezikov začeti čim bolj zgodaj. Kot kažejo raziskave pa vsakršno učenje tujih jezikov samo po sebi ne vodi k izboljšanju tujejezikovne zmožnosti, zato je upoštevanje dejavnikov, ki podpirajo kakovostni pouk tujih jezikov, odločilnega pomena. Takšna so tudi priporočila Sveta Evrope, Evropske skupnosti in tudi večine mednarodnih strokovnjakov s področja učenja in poučevanja dodatnih jezikov v zgodnjem otroštvu.

- 2. Cilj:** pripraviti strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v 1. VIO ter omogočiti vsem učencem, ne glede na njihov socialni ali družbeni status, učenje tujih jezikov že od vstopa v šolo (doseganje cilja M+2).

Strokovne podlage za uvajanje tujih jezikov v prvo triletnje so nastale na osnovi treh glavnih virov, in sicer posnetka stanja izvajanja tujih jezikov v 1. VIO na šolah vključenih v projekt, razvijanja didaktičnega koncepta in osnutka učnega načrta.

Iz posnetka stanja ugotavljamo, da na vseh vključenih šolah v projektu obstajajo različne oblike poučevanja tujih jezikov, da otroci nimajo enakih možnosti vključevanja, da med in vrtcem in osnovno šolo, niti med posameznimi razredi v 1. VIO ni zagotovljene kontinuitete učenja tujega jezika, da učitelji uporabljajo različne didaktične pristope, največ še vedno jezikovnega, ki se ne navezuje na program prvega triletja, niti na didaktične posebnosti te starostne skupine. Več kot 90% staršev odločno podpira uvajanje tujega jezika v prvo triletnje kot obvezen predmet in del rednega programa, s poudarkom na osebnih in strokovnih kompetencah učitelja. Učitelji so za poučevanje v 1. VIO zelo motivirani, vendar pa se zavedajo pomanjkljive strokovne usposobljenosti. Otroci so za pouk tujih jezikov v prvem triletju motivirani, pri tem ima znatni pomen tudi na odnos staršev do tujih jezikov in s tem oblikovanja pozitivne samopodobe. Pri učencih, ki so se tujega jezika učili več kot dve leti, smo zaznali pomembne razlike v jezikovnem napredku učencev, ki so bili vključeni v integrativno obliko pouka tujega jezika.

Za potrebe oblikovanja didaktičnega koncepta učenja in poučevanja tujih jezikov v prvem triletju smo preučili različne obstoječe koncepte in modele v mednarodnem prostoru. Ugotovili smo, da dajejo najboljše rezultate pri razvijanju večjezičnosti in večkulturnosti, koncepti, ki se osredotočajo na povezovanje vsebin in jezika v neposrednem učnem okolju. Razvili smo odprt didaktični koncept, ki se po svojih lastnostih še najbolj približa že uveljavljenemu konceptu CLIL-a, ki ga je Evropska komisija med drugim označila kot inovacijo na področju poučevanja tujih jezikov.

V procesu razvoja didaktičnega koncepta smo oblikovali tudi osnutek učnega načrta, ki je pripravljen tako, da je enoten za različne tuje jezike ter v prilogi zajema posebnosti posameznega jezika.

3. Cilj obogatiti osnovnošolski kurikulum z integriranim poučevanjem tujih jezikov in nosom večjezične in interkulturene dimenzije.

Za potrebe umestitve tujega jezika v obstoječi predmetnik prvega triletja je bilo potrebno pripraviti predlog za pripravo poskusa. V njem smo v prvem delu t.i. elaboratu natančno opredelili strokovne in zakonodajne podlage za uvajanje tujega jezika, v drugem delu pa predstavili metodologijo uvajanja tujega jezika. Nastajanje dokumenta (Predlog za pripravo poskusa) je potekalo v letih od 2008 do 2009 z usklajevanjem med strokovno skupino projekta in MŠŠ. Predlog je bil posredovan MŠŠ oktobra 2009.

4. Cilj razvijati in spodbujati zanimanje za večjezičnost in dvojezičnost otrok priseljencev.

Projektno skupino učiteljev so sestavljali tudi učitelji projekta Ja-Ling, ki so širili spoznanja o jezikovnem uzaveščanju, predvsem o jezikih v razredu in neposrednem okolju. V projektu so nastala različna gradiva in posnetki učne prakse. Tudi na izobraževanjih so bile teme s področja jezikovnega uzaveščanja nenehno prisotne.

V času izvajanja projekta je bilo objavljenih osem člankov, ki so nagovarjali nestrokovno javnost o večjezičnosti kot normi sodobne družbe.

5. Cilj razvijati in spodbujati interkulturno vzgojo z izgrajevanjem jezikovnih/medkulturnih zmožnosti.

Razvijanje in spodbujanje interkulturne vzgoje je bila tema vseh izobraževanj učiteljev, ki so bili vključeni v projekt, zaključno konferenco z naslovom Na poti k večjezičnosti ter dveh monografij, ki sta na voljo kot e-gradivi:

<http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf> in <http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf>

6. Cilj razvijati in spodbujati inovativni in raziskovalni pristop k učenju in poučevanju jezikov z osredinjenostjo na učenca.

Danes si sodobna družba ne more privoščiti učiteljev, ki ne bi stremeli k nenehnemu izobraževanju in reflektiranju lastne prakse, hkrati pa tudi k spoznavanju in odkrivanju inovativnih pristopov. To je tudi pogoj, da je pouk v zgodnjem otroštvu kakovosten in kot takšen osredinjen na učenca.

Z bogato izbiro domačih in mednarodnih strokovnjakov s področja učenja in poučevanja tujih jezikov v zgodnjem otroštvu, smo izvedli tri kakovostne seminarje, s katerimi smo učitelje in strokovne sodelavce, spodbudili k razumevanju novih spoznanj, raziskovanju in preizkušanju obstoječe prakse, vnašanju novih elementov v pouk ter k odkrivanju novih praks.

Samoreflektivnost kot pomemben element profesionalnega razvoja učitelja smo v največji meri razvijali in razvili v diskusijah na področnih skupinah, kjer so učitelji ob predstavitvah lastne prakse, sprejemali kritičnost in vrednotili delo drugih.

7. Cilj razvijati in spodbujati didaktične usposobljenosti učiteljev za zgodnje poučevanje jezikov.

Didaktično usposabljanje učiteljev za poučevanje tujih jezikov v zgodnjem otroštvu je zajemalo več ravni: izobraževanja v obliki seminarjev in konferenc, skupna srečanja projektne skupine in srečanja področnih skupin. Poleg tega so učitelji na e-portalu prebirali strokovno literaturo domačih in tujih avtorjev ter sledili aktualnim dogajanjem na področju večjezičnosti na zgodnji stopnji doma in po svetu.

Strokovni napredek na področju didaktične usposobljenosti za poučevanje tujega jezika v zgodnjem otroštvu smo pri učiteljih zaznali na naslednjih področjih:

- pri vrednotenju zaključne dokumentacije, ki jo je pripravil posamezni učitelj

- pri pripravi učnih ur, ki so zajete v publikaciji Pot k večjezičnosti – Zgledi CLIL-a
- v sklopu predstavitev učnih ur na seminarjih in konferencah ter srečanjih področnih skupin.

Strokovna skupina je zaznala napredek učiteljev v razumevanju didaktičnega koncepta, kar se je odražalo ob pojasnjevanju ciljev učnih ur in analiziranju posameznih elementov njihove učne prakse.

8. Cilj razvijati zmožnosti za snovanje in vrednotenje gradiv za zgodnje jezikovno/medkulturno uzaveščenje in učenje.

Učitelji so imeli možnost spoznavati različna učna gradiva (vključno z e-gradivi) za zgodnejše tujejezikovno poučevanje in jih tudi kritično vrednotiti. Glavno spoznanje tega cilja je, da je na voljo veliko gradiv, vendar za uporabo v praksi je potrebno učiteljeva strokovna in kritična presoja. Vsi učitelji so se seznanili z učnimi gradivi in drugih predmetnih področij v 1. VIO in jih znali vključiti tujejezikovni pouk. Večina učiteljev se strinja, da je pouk zasnovan na posebnem učbeniku za 1. VIO prej ovira kot podpora.

Rezultat tega cilja so učne priprave in podporna didaktična gradiva. Pri tem naj poudarimo, da smo učitelje spodbujali k različnim oblikam zapisa učnih priprav in jih motivirali za inovativno snovanje didaktičnih gradiv.

9. Cilj razvijati in spodbujati zmožnosti za refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo.

Ob zaključku projekta so učitelji projekt evalvirali z vidika udeležencev in pri tem izpostavili naslednje ugotovitve:

- dobra uravnoteženost med teorijo in prakso
- prenašanje dobre prakse iz drugih okolij (tudi mednarodnih)
- možnost osebne in strokovne rasti
- izhajanje iz obstoječe prakse k teoriji in nazaj
- odprta komunikacija med strokovno skupino in učitelji

Učitelji so razvijali refleksijo, samorefleksijo in evalvacijo pri vseh oblikah izobraževanja in usposabljanja, pri vodenju portfolija in predstavitvi primerov prakse.

10. Cilj (DODANI CILJ) razvijati IKT kompetence

Razvijanje IKT kompetence v izhodišču projekta nismo postavili kot posebni cilj. Načrtovali smo le spletno okolje, ki bi podpiralo projekt. Kmalu se je izkazalo, da spletno okolje potrebuje nove vsebine. Tako je nastal e-portal, ki zajema naslednja področja: skladišče dokumentov in informacij, video posnetki, zvočni posnetki in fotografije, sistem obveščanja, možnost skupinskega sodelovanja, možnost sodelovanja posameznih članov med seboj, izmenjava in evalvacija gradiv in učitelji učiteljem. Po zaključku projekta smo portal posodobili in ga predstavili na svo omrežje in s tem dali odprli možnost uporabe širšemu krogu uporabnikov : <http://skupnost.sio.si/login/index.php>

Povzetek ugotovitev kot podlaga pri uvajanju tujega jezika v 1. VIO

Iz predhodnega besedila sledi, da so bili cilji projekta doseženi, v dveh primerih tudi preseženi (osnutek učnega načrta in e-portal), kar pomeni, da je tudi namen projekta uresničen.

Z ozirom na situacijo v slovenskem prostoru, kjer je učenje tujih jezikov v 1. VIO zelo različno (ne)urejeno, je nujno, da se s projektom nadaljuje in da se postopoma priključijo še nove šole. Znotraj projekta so nastale kakovostne strokovne podlage za uspešno izvajanje tujejezikovnega pouka v prvem triletju ter obilno praktičnih primerov, podprtih z načrtovanjem in refleksijo izvajalcev. Projekt je izobrazil precejšnje število učiteljev, ki lahko v prihodnosti prenašajo svoja znanja na učitelje, ki teh znanj še nimajo, in projekt razvijajo do te stopnje, ko bodo tuji jeziki zaživel kot sistemsko urejeni predmeti v 1.VIO.

Projekt je povezal vse tri slovenske univerze in njihove fakultete (Univerza v Ljubljani, Univerza v Mariboru in Univerza na Primorskem) s pedagoškimi svetovalci Zavoda za šolstvo RS Slovenije in kot rezultat je nastal izobraževalni program, ki je lahko podlaga za nadaljnje usposabljanje učiteljev za pouk tujega jezika v 1. VIO, podporno gradivo v obliki dveh monografij in interaktivno spletno okolje.

Trenutno so šole, učitelji, učenci in starši, ki so bili vključeni v projekt, prepuščeni sami sebi. MŠŠ ni omogočilo nadaljevanja izvajanja projekta, sistemsko pa poučevanje tujih jezikov v

prvem triletju tudi še ni urejeno. Zato predlagamo, da se do sistemske ureditve zgodnejšega učenja in poučevanja tujih jezikov, šolam vključenim v projekt, omogoči strokovna podpora, ki jo želijo in potrebujejo.

Zaključek povzetkov pripada recenzentki projekta dr. Luciji Čok (2010), ki je o njegovih rezultatih meni, da so spoznanja in ugotovitve projekta spodbuda k premikom šolske politike v prid sistemske ureditve zgodnjega poučevanja tujih jezikov. Pravi tudi:

... Večjezičnost govorcev in sprejemanje prepletenosti jezikov in kultur v življenjskem okolju vsakega posameznika je resničnost sodobnega sveta. Zato je zgodnje učenje jezikov in spoznavanje kultur vse bolj prisotno tudi v šolskih sistemih. Načrtno in vzgojno usmerjeno vključevanje jezikov in medkulturne vzgoje v šolanje omogoča, da postane ozaveščanje o jezikovni in kulturni raznolikosti sestavni del spoznavnega in družbenega razvoja posameznika. ...

... V zadnjem času se na spodbude uporabnikov tujih jezikov poudarja, da znanje le enega jezika, tako imenovane lingve franke (v večini okolij angleščine), tudi ni dovolj. Le ohranjanje jezikovne raznolikosti in dodane vrednosti medkulturnosti lahko pripomoreta k sožitju med narodi, učinkovitemu sodelovanju in ustvarjalnemu okolju v integracijskih procesih, v katere danes družbe sili hiter razvoj informacijskih in tehnoloških orodij. Čim prej je otrok opremljen z znanji, strategijami in zmožnostmi, da se uspešno vključuje v te procese, bolj bo gradil svojo osebnost, se vključeval kot družbeno bitje in upravljal z orodji kot uspešen odrasel. ...

... Dejavnosti projekta so dale tudi mnoge informacije o dobri praksi, ki so predstavljene v zaključnem delu monografije. ...

... projekt zaokroža predstavljeno problematiko s predlogi, ki na podlagi analiz stanja in ugotovitev projekta nakazujejo tako strokovni javnosti kot odločujočim v šolski politiki nadaljnjo pot. ...

5. POROČILO O PORABLJENIH FINANČNIH SREDSTVIH.

Projekt je potekal pod okriljem Zavoda RS za šolstvo, Ministrstva za šolstvo in šport ter Evropskih strukturnih skladov, in je bil del dvojčka z naslovom Sporazumevanje v tujih jezikih.

Projekt je razpolagal s sredstvi v višini 216,000,00 evrov, od katerih je bilo realiziranih 196,600,00 evrov, oziroma 92 % poraba načrtovanih sredstev.

V prvem letu projekta je delovanje projekta preverila ustrezna računska komisija, v drugem letu pa revizija Sveta Evrope. V obeh primerih so bili zaključki revizij ugodni, v primeru evropske revizije je projekt bil označen kot skrbno dokumentiran, vsebinsko izredno zanimiv in ciljno naravnan.

6. VIRI

- **Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole.**

Vir: <http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnost.pdf>

- **Pot v večjezičnost - Zgodnje učenje tujih jezikov v 1. VIO osnovne šole.**

<http://www.zrss.si/pdf/vecjezicnostclil.pdf>

- **Pižorn ed. al (2009) Učenje in poučevanje dodatnih jezikov v otroštvu**, Zavod RS za šolstvo.
- Garcia, O. in Baetens Beardsmore, H. (2008). *Bilingual Education in the 21st Century: A Global Perspective*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Baker, C. (2006). *Foundations of Bilingual Education and Bilingualism*. Multilingual Matters. 4. Izdaja.
- Chin, N. B. in Wigglesworth, G. (2007). *Bilingualism*. Routledge Applied Linguistics Series. Nova izdaja
- Čok, L. Recenzija projekta, 2010.

7. PRILOGE

PRILOGA 1_ pregled zakonodajne podlage veljavne v času izvajanja projekta

In sicer:

- 61. člen Zakona o osnovni šoli določa, da se v prvem obdobju osnovne šole učenčevo znanje ocenjuje opisno. To velja tudi za pouk tujih jezikov v tem obdobju.
- 63. člen istega Zakona določa, da osnovna šola ob koncu vsakega ocenjevalnega obdobja starše pisno obvesti o učnem uspehu učenca. V 1. razredu osnovne šole je obvestilo o učnem uspehu učenca med šolskim letom lahko tudi samo ustno.
- 10. člen *Pravilnika o preverjanju in ocenjevanju znanja ter napredovanju učencev v devetletni osnovni šoli* določa, da se z opisnimi ocenami z besedami izrazi, kako učenec napreduje glede na opredeljene cilje oziroma standarde znanja v učnih načrtih. Enako velja tudi za pouk tujih jezikov v 1. VIO.
- 11. člen istega pravilnika določa, da se znanje učencev pri vsakem predmetu oceni najmanj dvakrat v ocenjevalnem obdobju, pri čemer ne smejo biti vse ocene pridobljene na podlagi pisnih izdelkov.
Enako velja tudi za pouk tujih jezikov v 1. VIO, kjer se spremlja napredek učenca v skladu s cilji in standardi znanja zapisanimi v učnem načrtu.
- 14. člen istega pravilnika določa, da mora v prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju učitelj pri ocenjevanju ustnih odgovorov in dejavnosti učenčevo znanje oceniti takoj in ga seznaniti z opisno oceno, ki jo mora vpisati v redovalnico oddelka najkasneje v sedmih delovnih dneh po tem, ko je bil učenec ocenjen. Pri ocenjevanju pisnih in drugih izdelkov mora učitelj učenčevo znanje oceniti in učence seznaniti z opisnimi ocenami ter jih vpisati v redovalnico oddelka najkasneje v sedmih delovnih dneh po tem, ko učenci izdelke oddajo. Pri tujih jezikih v 1. VIO je potrebno upoštevati, da

poteka recepcija (sprejemanje) pred produkcijo (tvorbo), zato se ocenjevanje ustnih odgovorov učencev začne šele v drugem ocenjevalnem obdobju 1. razreda.

- 20. člen istega pravilnika, določa, da učitelj ob koncu 1., 2. in 3. razreda pri vsakem predmetu oblikuje zaključno opisno oceno, s katero opiše učenčev napredek pri doseganju ciljev oziroma standardov znanja, opredeljenih v učnih načrtih. Pri oblikovanju zaključne ocene učitelj oceni, v kolikšni meri učenec dosega standarde znanja, opredeljene v učnih načrtih in upošteva ocene, ki jih je učenec pri predmetu prejel med šolskim letom. Enako velja tudi za tuji jezik v 1. VIO.
- 25. člen istega pravilnika določa, da šola ob koncu prvega ocenjevalnega obdobja starše učencev 1. razreda pisno ali ustno obvesti o pridobljenih učenčevih ocenah. Če razrednik staršev ne more seznaniti ustno, jih obvesti pisno. Za pouk tujih jezikov velja enako, le da v prvem ocenjevalnem obdobju ocenjevanje ustnih odgovorov ne poteka oziroma vključuje zgolj ocenjevanje recepcije oz. sprejemanja jezikovnega vnosa.
- 27. člen istega pravilnika določa, da učenci ob zaključku pouka v šolskem letu dobijo spričevala z zaključnimi ocenami za posamezne predmete in oceno splošnega uspeha. V prvem vzgojno-izobraževalnem obdobju šola izda učencem spričevala z opisnimi ocenami. Enako velja tudi za tuje jezike.